

(NE)STRPNO O SPOLU: PRIMERJAVA ANGLEŠKIH IN SLOVENSКИH ARGUMENTOV PROTI UVAJANJU SPREMEMB V SEKSISTIČNI RABI JEZIKA

Jasna MIKIĆ, Monika KALIN GOLOB

Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani

Mikić, J., Kalin Golob, M. (2019). (Ne)strpno o spolu: primerjava angleških in slovenskih argumentov proti uvajanju sprememb v seksistični rabi jezika. Slovenščina 2.0, 7(2): 75–117.

DOI: <https://doi.org/10.4312/slo2.0.2019.2.75-117>

Z vstopom žensk na področje javne sfere in družbenih odnosov so se začele pojavljati potrebe po kulturni preobrazbi, predvsem na ravni jezika, ki bi ustrezno predstavljal in nagovarjal oba spola. Eno pomembnejših vprašanj, ki so si ga v povezavi s tem, v času drugega feminističnega vala, postavljale številne feministične jezikoslovke in jezikoslovci, je, kako lahko izkoreninjenje jezikovnega seksizma vpliva na položaj žensk in moških v družbi. Številni nasprotniki in nasprotnice jezikovnih sprememb in uvajanja neseksističnih alternativ se s predpostavkami neposredne povezave med družbo in jezikom niso strinjali, za kar so navajali številne argumente. Namen prispevka je izpostaviti klasične argumente proti uvajanju jezikovnih sprememb, ki so se v tuji (angleški) literaturi pojavljali v 70. letih prejšnjega stoletja, in poiskati vzporednice z aktualnimi argumenti slovenskih jezikoslovc in jezikoslovc. Cilj prispevka, pa tudi dolgoročni interes, je bolje razumeti razmišljanje nasprotnikov in nasprotnic jezikovnih sprememb na podlagi poznavanja njihovih argumentov, kar vidiva kot enega od pristopov k (morebitnemu) skupnemu sodelovanju v zvezi s tovrstnimi vprašanji v prihodnje.

Ključne besede: jezik, družba, seksizem, argumenti, uvajanje sprememb

1 UVOD

Vprašanje, zakaj spreminjati jezik, je osrednje izhodišče tega prispevka in tema, o kateri so potekale številne razprave v 60. in na začetku 70. let

prejšnjega stoletja, sočasno z vzponom drugega feminističnega vala, ki je v ospredje svojega raziskovanja postavil tematiko spola in jezika (Plemenitaš, 2014, str. 22–23). Tema jezikovnih intervencij odpira številne smeri v razmišljanju, izhaja iz več različnih disciplin (jezikoslovje, sociologija, sociolingvistika itd.) in temelji na množici raznolikih mnenj, razlag in teoretičnih predpostavk.

Težnje po ureditvi jezika, ki bi ustrezno in enakovredno predstavljal oba spola, niso novost. Pojavile so se kot reakcija na spremembe v odnosih med moškimi in ženskami v zasebni in javni sferi (politična in ekonomska osamosvojitve žensk, spremembe v družbenih normah in pričakovanjih itd.) ter povzročile konflikte na ravni razumevanja in tvorbe jezika. Uvajanje nove rabe simbolizira disonanco med tradicionalnim načinom rabe in razumevanja jezika, kamor spada predvsem raba moške generične oblike, in novimi inovativnimi alternativami. V večini primerov so te reforme izrecna artikulacija političnega temelja, ki poudarja, da je treba enakopravno obravnavanje žensk in moških doseči tudi na ravni jezika in komuniciranja (Hellinger in Bußmann, 2003, str. 18–19).

V prispevku se osredotočava predvsem na prve sistematične in znanstvene razprave o spolni pristranskosti v jeziku, ki so se najprej pojavile v ZDA in Veliki Britaniji. Do drugega feminističnega gibanja so tematiko spola in jezika raziskovali predvsem nefeministični raziskovalci in raziskovalke. Prvi zametki razprav o spolu in jeziku se pojavijo namreč že v 16. in 17. stoletju, njihovo izhodišče je predvsem upravičevanje moške slovnične oblike kot generične, in sicer v imenu vzpostavljanja t. i. 'naravnega' reda (Thomas Wilson, Joshua Poole, John Kirby itd.) (Sunderland, 2006, str. 33). Čeprav deli avtorice Robin Lakoff *Language and Woman's Place* (1975) in *Man Made Language* avtorice Dale Spender (1980) nista bili prva prispevka k tej temi, pa sta postali glavni vzrok za začetek obsežnega feminističnega in jezikoslovnega raziskovanja. Deli sta opredelili vrsto jezikovnih praks in značilnosti, ki ustvarjajo ali krepijo moško pristranske predstave in dominacijo moških (Hellinger in Pauwels, 2007, str. 652–653).

Eno osnovnih vprašanj, ki v veliki meri vpliva na odnos do jezikovnih sprememb, je vprašanje o obstoju oz. naravi odnosa med družbo/kulturo in jezikom. Znana Sapir-Whorfova hipoteza jezikovne relativnosti pravi, da

jezik vpliva na naše zaznavanje resničnosti, kot tudi ljudi in svet v splošnem (Lakoff, 1973; Miller in Swift, 1988). Ta predpostavka o povezanosti med jezikom in kulturo/družbo se je izkazala kot posebej zanimiva, predvsem v krogu feministk in feministov (Parks in Robertson, 1998, str. 446). Kljub (relativno) enotnim interesom feministk in feministov pri bojih za izboljšanje položaja žensk v javni in zasebni sferi pa pri vprašanju jezika to izvorno ujemanje postane vprašljivo (Irigaray, 1998, str. 119). Jezikovna intervencija je videna kot nesmiselna pri tistih, ki verjamejo, da je jezik arbitrarni sistem znakov, ki se uporablja pri predstavljanju resničnosti, in tistih, ki verjamejo, da jezik zgolj odraža (zunajjezično) resničnost. Ti trdijo, da bodo družbene spremembe privedle do jezikovnih sprememb, zaradi česar je jezikovna reforma nepotrebna ali brezpredmetna. Ti avtorji in avtorice (Robin Lakoff) so torej verjeli, da je treba najprej zagotoviti enakovredne možnosti za spola v družbi, temu naj bi 'naravno' sledila tudi sprememba jezika. Drugi pol, ki meni, da jezik določa, kako posameznik ali posameznica konstruira resničnost (jezikovni determinizem), razume jezikovno intervencijo kot glavno sredstvo, s katerim lahko spremenimo določen pogled na resničnost. S tega vidika seksistični jezik ne samo odraža, ampak tudi ohranja diskriminacijo v družbi. Dale Spender (1980) je podprla ta argument v prepričanju, da je jezikovna reforma in povečanje vidnosti žensk na ravni jezika temelj širše osvoboditve žensk. Ta pogled izhaja iz nujnosti jezikovnih sprememb, saj jezik ni nevtralno sredstvo za ustvarjanje predstav o svetu, kot so ga skušale predstaviti nekatere teorije (Irigaray, 1995, str. 30; Ehrlich in King, 1998, str. 165). Tretja smer, ki temelji na manj determiniranih stališčih, tudi podpira jezikovno intervencijo, saj zagovarja prepričanje, da obstaja med jezikom kot odrazom in oblikovalcem resničnosti dinamičen dvosmerni odnos (Hellinger in Pauwels, 2007, str. 655).

Večina nasprotnikov in nasprotnic jezikovnih sprememb izhaja iz prve predpostavke, zato se jim spremembe v jeziku ne zdijo smiselne, potrebne ali učinkovite. Avtorici izhajava iz perspektive soodvisnosti med družbo in jezikom, pri čemer verjameva, da seksistični jezik pomaga utrjevati in reproducirati seksistične prakse v družbi, hkrati pa seksizem v družbi omogoča tudi seksistično izražanje v jeziku.

2 PREPOZNAVANJE SEKSISTIČNEGA JEZIKA IN PREDLOGI ZA NJEGOVO ODPRAVO

Med jezikovne prakse, ki so bile v 60. in 70. letih¹ prepoznane kot seksistične, spada predvsem raba moških slovničnih oblik za splošno naslavljanje (tudi namesto rabe ženskih oblik v primerih spolno mešanih skupin), pa tudi v primerih, ko spol osebe ni znan. Mnoge avtorice in avtorji so trdili, da naj bi takšen jezik zanemaril ženske v jeziku in jim vsilil nevidnost in neslišnost (Spender, 1980; Irigaray, 1995 itd.). Spender (1980) je pri tem še posebej poudarjala, da je biti podrejen v jeziku enako kot biti neobravnava. Tudi številne empirične raziskave seksističnega jezika so se osredotočale na raziskovanje učinkov (psevdogeneričnih) zaimkov moškega spola, kot sta 'on' (angl. *he*) in 'njegov' (angl. *his*). Te študije so razkrile, da psevdogenerični zaimki vplivajo na večjo naklonjenost moškim (Gastil, 1990; Hyde, 1984), da raba tovrstnih zaimkov ustvarja sliko o izključno moških posameznikih v določenih kontekstih oz. lahko povzroča tudi nejasnosti med bralci in bralkami (ker nagovarja tudi ženske) (Bodine, 1975; Hamilton, 1988; Kidd 1971), hkrati pa imajo psevdogenerični zaimki tudi subtilne učinke na samopojmovanje žensk in moških ter lahko usmerjajo njihovo vedenje (MacKay, 1980; Nilsen, 1977).

Seksistične prakse zajemajo tudi skupek stereotipnih prepričanj, ki so bolj kot na jezikovne značilnosti ali jezikovno rabo vezana na kontekst, v katerem se govori o določenem spolu (npr. posmehljivo, humorno o ženskah voznicah) (Mills, 2008, str. 10). Ženske so namreč pogosto prikazane kot spolna bitja, s poudarkom na njihovih fizičnih lastnostih in reproduktivnih vlogah, hkrati pa se jim pripisuje tudi sekundarni status, ker so definirane v odnosu do moškega. Tudi jezik, ki napačno predstavlja ženske (jih ponižuje), spada med najpogostejše oblike seksističnega jezika v tistem času, takšno rabo pa prepoznamo pod izrazom »semantično odstopanje« (angl. *semantic derogation*; Schulz, 1975). Pri tem gre za poudarjanje pozitivnih konotacij besed, ki so vezane na moške, in negativnih konotacij pri besedah, vezanih na ženske. Bolj verjetno

1 V prispevku se osredotočava na obdobje drugega feminističnega vala, ki se je pričelo v zgodnjih 60. letih prejšnjega stoletja in je trajalo približno dve desetletji (najintenzivnejše obdobje; razmišljanja o teh temah so se nadaljevala tudi kasneje). Zato v tem delu omenjava avtorice in avtorje, ki so pomembno prispevali k obravnavi teme spola in jezika tudi v 80. in 90. letih prejšnjega stoletja.

je tudi, da bodo takšne besede podvržene zavračanju oz. trivializaciji (Henley, 1987; Hellinger in Pauwels, 2007, str. 653).

V tem obdobju so se s to problematiko ukvarjali številni raziskovalci in raziskovalke (Densmore, 1970; Greer, 1971; One, 1971; Toth, 1970) (Blaubergs, 1980, str. 135), in čeprav je bilo zavedanje in dokumentiranje seksističnih praks v jeziku najbolj odmevno v ZDA, pa še zdaleč ni bilo omejeno le na angleški jezik. K raziskovanju jezikovnega seksizma so pristopili tudi v drugih jezikih, npr. Yaguello (1978) za francoščino, van Alphen (1985) in Brouwer (1985) za nizozemščino, Pusch (1984) in Trömel-Plötz in drugi (1981) za nemščino, Hampares (1976) za španščino, Petersen (1975) za danščino itd. (Hellinger in Pauwels, 2007, str. 653). Jezikovni aktivizem ni temeljil le na teoretiziranju načinov izvajanja jezikovnega seksizma (primeri modela primanjkljaja, dominacije, razlik, ki so opredeljevali vzroke za žensko podrejenost v jeziku) (Sunderland, 2006), ampak tudi na uvajanju konkretnih predlogov za odpravo seksističnih praks. Gre za priporočila v obliki 'smernic', ki so se pričela pojavljati v 70. letih prejšnjega stoletja v založbah in drugih (predvsem nevladnih) organizacijah (McGraw-Hill Book Company, 1974; American Psychological Association, 1975) (Blaubergs, 1980, str. 135), pa tudi v sferi znanosti. *Priročnik o neseksističnem pisanju* (angl. *The Handbook of Nonsexist Writing*) avtoric Casey Miller in Kate Swift (1989) in *Neseksistični komunikator* (angl. *The Nonsexist Communicator*) avtorice Bobbye Sorrels (1978) sta bila med prvimi izčrpnimi besedili, ki so opisovala in ponujala predloge, kako se izogniti seksistični rabi jezika v angleščini. Kasneje so bile razvite smernice tudi za druge jezike (nemščina (Guentherodt in drugi, 1980; Trömel-Plötz in drugi, 1981); francoščina (Houdebine, 1988); italijanščina (Sabatini, 1985) in španščina (Instituto de la Mujer, 1989)) (Hellinger in Pauwels, 2007, str. 653–654).

Smernice so bile opredeljene kot feministična ali spolno vključujoča jezikovna reforma, ki naj bi bila temeljni poskus spreminjanja jezika od spodaj navzgor. Sem spadajo tudi spremembe obstoječih jezikovnih oblik, izrazov in struktur, katerih glavni cilj je doseči jezikovno enakopravnost spolov (Hellinger in Pauwels, 2007, str. 662).

Avtorica Maija Blaubergs (1978) je na podlagi člankov in smernic identificirala predvsem tri vrste predlogov, ki so jih ta dela izpostavljala v smeri sprememb v jeziku: posredne spremembe, spremembe z izogibanjem določenim

izrazom in spremembe s poudarjanjem ženskih izrazov. Prve so osnovane na predpostavki, da je jezik predvsem odraz družbe, in ker so spremembe jezika nepriporočljive, bi se morala vsaka sprememba najprej pojaviti v družbenih praksah. Dejansko izvajanje spremembe tako temelji na čakanju na spremembe v družbi (Blaubergs, 1978, str. 246). Spremembe z izogibanjem priporočajo izločitev vseh spolnospecifičnih izrazov iz jezikovne rabe, ki jih lahko (ni pa nujno) nadomestijo s spolnonevtralnimi izrazi. Med temi predlogi je dolga vrsta različnih alternativ, kot npr. raba množinskih oblik, ki niso spolno označene, izogibanje rabi (predvsem) moško označenih izrazov (raba izraza *mail carriers* namesto *mailmen*), raba nedoločnikov v obliki opisa dejavnosti (kdor kaj popravlja), nevtralni izrazi (*humankind* namesto *mankind*), raba modifikatorjev (raba končnic za ženske oblike), uvajanje novih izrazov, rabo nevtralnih zaimkov (*they*), izogibanje idiomom (*one-man tent*, *man's best friend*), rabo nezaznamovanih izrazov, paralelno rabo ženskih in moških oblik in rabo besede 'ti/vi' (angl. *you*; nagovarjanje bralca ali bralke kot ti/vi). Kot zadnji sklop predlogov je avtorica zbrala tudi spremembe, ki poudarjajo pomen rabe ženskih izrazov, vsakič, ko je to možno (Blaubergs, 1978, str. 247–253).

Ti predlogi zajemajo tako strategije nevtralizacije jezika, kot feminizacije. V splošnem je cilj nevtralizacije jezika odpraviti 'ospoljene' značilnosti in oblike v splošnih in spolnospecifičnih kontekstih, medtem ko želi t. i. specifikacija ali feminizacija jezika doseči enakost z izrecnim poimenovanjem ali vključitvijo obeh spolov (Hellinger in Pauwels, 2007, str. 663). Izbira med temi strategijami je deloma odvisna tudi od morfosintaktične strukture obravnavanega jezika, saj naj bi bilo za jezike s slovničnim spolom (tudi slovenščina) bolj smiselno uvajanje feminizacije v jezik, jeziki s semantičnim spolom (med drugim tudi angleščina) pa naj bi bolj prenašali nevtralizacijo. Zagovornice in zagovorniki pristopa nevtralizacije jezika izpostavljajo predvsem negativne konotacije, ki jih lahko sprožijo izrecno izpostavljanje ali sklicevanje na ženske v jeziku. Po njihovem mnenju je enakost najbolje doseči z odvzemom spola iz vseh možnih kontekstov, v katerih ti niso bistveni. Zagovornice in zagovorniki strategije feminizacije pa obratno zagovarjajo izrecno sklicevanje na ženske v vseh okoliščinah, da bi preprečili dolgoročno nevidnost žensk, kar je bilo (tudi zgodovinsko) mnogokrat škodljivo za njihovo obravnavo in vrednotenje (Hellinger in Pauwels, 2007, str. 663).

3 REAKCIJE NA PREDLOGE ZA SPREMEMBE V RABI SEKSISTIČNEGA JEZIKA

Odzivi akademskega sveta in splošne javnosti na razprave in trditve o spolni pristranskosti v jeziku, predvsem pa na predlagane reforme v tistem času, so bili različni. Pojavljali so se tudi v obliki podpore, vendar pa so bili najglasnejši odzivi predvsem negativni in so temeljili na zasmehovanju, jezi in ogorčenju (Hellinger in Pauwels, 2007, str. 654). Penelope (1982, str. 842) ugotavlja, da so bili med najpogostejšimi nasprotniki in nasprotnicami idej o spremembi jezika prav strokovnjaki in strokovnjakinje s področja jezika in literature.

Čeprav so bila nasprotovanja spremembam seksističnega jezika množična, pa so bila negativna predvsem tista, ki so se navezovala na predloge v spremembi moške oblike kot generične. Sem spadajo negativni odzivi na 1) predloge sprememb generičnih izrazov, ki vsebujejo referenco na moške (*man, mankind, chairman*) v nevtralne izraze (*person, humankind, chairperson*), 2) spremembe generičnih izrazov z uvedbo vzporednih spolnospecifičnih izrazov (*woman/man, chairwoman/chairman*), 3) predloge nadomestitve generičnih/moških zaimkov (*he, his, him, himself*) z nevtralno obliko (*they*, kot edninsko) oz. z drugimi predlogi zamenjav in 4) predloge za neuporabo moških zaimkov kot generičnih, ki jih nadomešča dosledna raba zaimkov za ženski spol za naslavljanje oseb ženskega spola in zaimkov za moški spol za naslavljanje moških (Blaubergs, 1980).

Avtorici Blaubergs (1980) in Stanley (1982) sta opredelili vrsto argumentov, ki so jih uporabili prvi nasprotniki in nasprotnice uvajanja neseksističnih jezikovnih alternativ, k naboru pa je prispevala tudi Penelope (1982). Vsaka je izhajala iz svoje logike razvrščanja in opredeljevanja kategorij argumentov, med prevladujoče in najpogosteje uporabljene argumente, ki nasprotujejo jezikovni reformi, pa spadajo tisti, ki temeljijo na trditvah, da spremembe v jeziku (1) kršijo svobodo govora, (2) uničujejo jezikovno in literarno tradicijo jezika, (3) so trivialne, saj ne izboljšujejo položaja žensk, (4) so pretežke in nepraktične in (5) so okorne in neestetske (Hellinger in Pauwels, 2007, str. 654). Jezikoslovci in jezikoslovke so se navadno osredotočali na argumenta (4) in (5) (Kalverkämper, 1979), medtem ko so se ostali nanašali na argumente (1), (2) in (3) (Vetterling-Braggin, 1981; Hellinger in Pauwels, 2007, str. 654).

Analiza klasičnih argumentov proti neseksistični jezikovni reformi je pomagala feminističnim jezikovnim aktivistkam in aktivistom pri iskanju protiar- gumentov, pa tudi pri dokazovanju neveljavnosti nekaterih izjav (Hellinger in Schräpel, 1983; Pauwels, 1998).

4 PRIMERJALNA ANALIZA ARGUMENTOV NA TEMO SPREMEMB V JEZIKU

Predstavljeni kontekst sopostavljava z razpravami v Sloveniji v letu 2018. Raz- vile so se ob uvedbi jezikovne spremembe na institucionalni (in ne nacionalni) ravni, ki ni imela namena uveljaviti te rabe v drugih okoljih in ni prevzemala oblike smernic za neseksistično rabo jezika. Vzrok razprav je bilo določilo o spolno občutljivi rabi jezika v pravnih aktih Filozofske fakultete na Univerzi v Ljubljani (dalje FF UL), ki navaja, da se v vse pravne akte v uvodni člen zapiše, da bo v pravilniku uporabljen bodisi ženski slovnični spol (*študentka, učiteljica* itn.), ki se nanaša na kateri koli spol, bodisi moški slovnični spol (*študent, učitelj* itn.), ki se prav tako nanaša na kateri koli spol. Predlagana sprememba se bo uvajala postopoma in bo veljala tako za obstoječe pravne akte kot tudi za vse nove. Zaradi trenutne neuravnoteženosti – vsi trenutno veljavni pravni akti FF UL so napisani v moškem slovničnem spolu – se v prihodnjih treh letih uporablja ženski slovnični spol, ko pa se vzpostavi ravnotežje, se predlagani različici izbirata izmenično. Sklep zajema izmenjevanje zapisovanja v uvod- nem delu pravnih aktov z eno od naslednjih dikcij: »V pravilniku uporabljen ženski slovnični spol (*študentka, učiteljica* itn.) se nanaša na kateri koli spol« ali »V pravilniku uporabljen moški slovnični spol (*študent, učitelj* itn.) se na- naša na kateri koli spol.«

4.1 Predstavitev gradiva

Sklep številka 41 je, ne glede na vsebinsko drugačnost od predstavljenih tujih iniciativ, izzval množične reakcije, burne odzive in razdelitev slovenske javno- sti na 'podpornike/podpornice' ter 'nasprotnike/nasprotnice' ideji o vnašanju neseksistične rabe v slovenski jezik. Večji del vse javne razprave je potekal v medijih, kjer je bilo od sprejetja sklepa (25. april 2018) pa do okrogle mize, ki je bila organizirana z namenom postavljanja te tematike tudi v akadem- sko javno razpravo (23. oktobra 2018), objavljenih kar 68 spletnih prispevkov na to temo. Njihov seznam sva povzeli s spletne strani Wikiverza: Izražanje

spolne nebinarnosti (Ferrari Stojanović in Štumberger, 2019), v analizo pa zajeli objave prvih dveh mesecev po sprejetju sklepa (objave do začetka julija 2018), saj je bila v tistem času objavljena velika večina do okrogle mize (53). V analizo sva vključili samo prispevke, ki so kritično obravnavali idejo (kar je bilo mogoče razbrati na podlagi naslova, včasih pa šele s pregledom vsebine članka). Iz tega nabora sva izločili vse tiste, ki niso ponujali povezave do spletne oblike članka, so bili zaklenjeni ali so se ponavljali (na dveh različnih medijih objavljeno isto besedilo), v analizo tudi nisva vključili karikatur, posnetkov oddaj ali radijskih posnetkov. Prispevki z negativnim odzivom na odločitev senata FF UL so predstavljali več kot polovico vseh besedil, ki jih je ostalo na voljo za analizo, analiziranih je bilo 25.

Objavljeni so bili v zelo različnih revijah in časopisih, od splošnih in nevtralnih spletnih časopisov (Delo, Dnevnik, Večer), tabloidnih (Svet24) pa do zelo konservativnih medijev, teh je bilo tudi največ (Domovina, Radio Ognjišče, Nova24, Družina, Demokracija, PortalPlus, spletna revija Fokuspokus). En prispevek najdemo tudi v časopisu za tolmačenje znanosti Kvarkadabra.

4.2 Metodologija

Na podlagi izbranega gradiva/prispevkov sva opravili analizo mnenj. S pregledom besedil sva želeli preveriti, katere argumente nasprotniki in nasprotnice sprememb seksistične rabe jezika pri nas najpogosteje uporabljajo, in jih umestiti v kategorije najpogostejših argumentov iz tujih razprav o neseksistični rabi jezika, kot jih navaja Blaubeergs (1980). Za klasifikacijo Maije Blaubeergs sva se odločili, ker je njeno delo prvi zapis klasičnih argumentov, ki jih je uspešno identificirati v sklopu prvih razprav na temo uvajanja neseksističnega jezika. Te argumente sva neposredno primerjali in rezultate primerjave predstavljala v razpravi. Poleg kontekstualne perspektive, tj. primerjave argumentov zahodnega sveta in našega okolja, kjer gre za dve različni kulturni okolji ter dva po značilnostih zelo različna jezika, angleščine in slovenščine, je sočasno potekala tudi časovna primerjava med argumenti iz 70. let prejšnjega stoletja, kjer sva skušali spremljati aktualnost teh argumentov tudi danes. Pri tem pa sva upoštevali veliko posebnost pri primerjavi, tj. da je šlo pri prvih argumentih za splošna nasprotovanja uvajanju kakršnih koli sprememb v jezik, kamor spadajo vse omenjene dimenzije (od uvajanja ženskih oblik do nadomeščanja

moške oblike kot generične), v naših argumentih pa je bil fokus predvsem na ukrepu, ki je ženski spol postavil kot generičen. Zato sva tudi pričakovali, da bo v Sloveniji nabor komentarjev ožji in bolj specifičen (usmerjen točno proti temu ukrepu in ne zgolj splošno proti jezikovnim spremembam) in da bodo komentarji usmerjeni v eno samo temo (ker gre za odziv na ukrep, ki je bil že sprejet, in ne zgolj na predloge, kako bi lahko spremenili jezik), hkrati pa sva se zavedali tudi možnosti, da bodo slovenski argumenti bolj neposredni in negativni, saj gre le za vprašanje generičnosti moškega slovničnega spola, ki je bilo, kot navaja Blaubeergs (1980), tudi v razpravah iz 60. in 70. let predmet najbolj ostrih kritik in nasprotovanj.

4.3 Argumentov proti spremembam v jeziku

Argumenti, ki nasprotujejo uvajanju neseksističnih alternativ v angleškem jeziku, bodo predstavljeni skupaj z argumenti iz slovenske jezikovne razprave. Kot lahko vidimo, se številni argumenti med seboj prekrivajo in jih je bilo zato v nekaterih primerih tudi težko jasno opredeliti po kategorijah.

4.3.1 »Medkulturni argumenti«

Medkulturni argumenti izhajajo iz predpostavke, da med jezikom in družbo ni neposredne povezanosti ali sovplivanja. Pri tem se nasprotniki in nasprotnice sprememb pogosto sklicujejo na pomanjkanje dokazov, da so kulture oz. družbe, ki uporabljajo seksistični jezik, bolj spolno diskriminatorne kot tiste, ki uporabljajo neseksistični jezik, kar ponazarjajo na primerih specifičnih družb ali kultur, katerih jezik je na primer manj seksističen kot angleščina, vendar je v njih status žensk manj enakopraven moškim, kot na primer v ZDA (Blaubeergs, 1980, str. 137). Upor proti spremembam v jeziku izhaja tudi iz prepričanja, da se diskriminacija v družbi ne bo spremenila z odpravo seksizma v jeziku.

Podoben argument, ki skuša ponazoriti pomanjkanje povezave med jezikom in enakostjo spolov v družbah/državah, najdemo tudi pri nas, ko Franc Marušič (Marvin, 2018) poudarja, da bi morali

pubudniki jezikovnih sprememb /.../ pojasniti očitno pomanjkanje korelacije med jezikovnim spolom in mestom na globalni lestvici neenakosti med spoloma, ki jo vsako leto objavi Svetovni gospodarski forum. Slovenija je na omenjeni lestvici na sedmem mestu (prvo mesto pomeni najvišjo stopnjo enakosti). Po logiki, kjer razmerje med družbenimi skupinami

vpliva na to, da je dominantna skupina v jeziku rabljena kot nevtralna, bi pričakovali, da so po slovnici primerljivi jeziki podobno uvrščeni.

Marvin (2018) nadaljuje: »Kot primer dr. Marušič navaja španščino, ki ima podoben sistem jezikovnega spola kot slovenščina, a se govori tako v visoko uvrščeni Nikaragvi (6.) kot v Paragvaju, ki je na lestvici občutno nižje (97.). Podaja tudi primer jezikov, ki spola sploh ne poznajo in pri katerih bi lahko na osnovi popolne uravnoteženosti v jeziku sklepali na posledično višjo stopnjo enakosti med spoloma v družbi. Dejstva tega ne potrjujejo.«

Navajajo se tudi primeri jezikov, ki kot generično obliko uporabljajo ženski slovnični spol, in tisti, ki uporabljajo obe obliki kot nezaznamovani, iz česar je izpeljano, da v teh skupnostih, »/k/olikor mi je znano /.../, moški niso zaposavljani« (Marvin, 2018). S tovrstnimi komentarji avtorji in avtorice utemeljujejo, da je povezovanje jezika in družbe neustrezno torej neodvisno.

Navadno je ta argument vezan tudi na možnosti izražanja spola, ki jih ponuja določen jezik. V tem kontekstu so mnogokrat izpostavljeni t. i. brezspolni jeziki kot primer pomanjkanja povezave med družbo in jezikom, saj naj bi se v teh jezikih spol ne izražal, čeprav vemo, da obstajajo tudi tam možnosti za navajanje ali poudarjanje spola. Povezava med spolom v jeziku in stanjem v družbi naj bi bila v tem primeru nejasna (Haugen, 1977, str. 90).

Zelo podobne argumente smo našli pri nas: »Države, v katerih se govorijo jeziki brez spola, so razen Finske (3.) na tej lestvici precej nižje od Slovenije: Estonija (36.) Madžarska (103.), Japonska (114.), Turčija (128.), ter Iran (136.). Seveda je treba upoštevati, da nimamo popolnoma natančnih podatkov za vse svetovne jezike in da je jezikov veliko več kot držav, a že ti primeri so zgovorni in ne govorijo v prid ideji, da bi s spremembami v jeziku lahko bistveno vplivali na družbeno situacijo« (Marušič v Marvin, 2018).

Podobnega mišljenja so tudi Istenič, Hüll in Hüll (2018): »Tako na primer turščina na slovnični ravni ne razlikuje med (slovničnimi) spoli, a bi kljub temu težko trdili, da je tam odnos do žensk liberalnejši. Podobnih primerov je precej.«

Druga različica medkulturnih argumentov vključuje isto logiko v narečja v angleškem jeziku, ki tako kot različni jeziki po mnenju nasprotnikov in

nasprotnic jezikovnih sprememb ne prispevajo k drugačnemu obravnavanju žensk in moških v tistem okolju (Blaubergs, 1980, str. 137). Teh primerov v slovenskem jeziku nismo zaznali, verjetno tudi zato, ker posamezna narečja v slovenščini niso tako stigmatizirana kot v angleščini, kjer velja standardna angleščina za 'edino pravilno obliko'. Vsi drugi družbeni dialekti so označeni kot 'nepravilni', ne samo zaradi svoje oblike, ampak ker odražajo tudi življenjske sloge ali pogoje njihovih govorcev in govork (*delavski* ali *črnski* dialekt) (Fairclough, 1989, str. 55–58).

Nenazadnje, medkulturni argumenti vključujejo tudi prepričanje, da niso samo ženske tiste, ki so zatirane v družbi (tudi druge družbene skupine, npr. etnične manjšine) in s tem, ko bi sprejeli tezo, da obstaja povezava med strukturami družbe in strukturami jezika, bi morale veljati tudi, da so vse te skupine v slabšem položaju (Tavard, 1977, str. 128). Ta argument lahko posredno zaznamo v slovenskem jeziku, vendar pa se pojavi v nekoliko drugačni obliki – v takšni, da se ta argument tudi sam potrjuje. Gre pravzaprav za preslikavo pravila ženske generične oblike in njenih učinkov na moške, pri čemer se (neposredno) prizna tudi povezava med slovničnim in referenčnim spolom (ki je sicer mnogokrat zanikana, tudi v sklopu drugih argumentov). Argumenti, ki se pojavljajo v zvezi s tem, so, da je ženska oblika kot generična izključujoča za moške, saj se moški ne morejo prepoznati v tej obliki:

 Po drugi strani pa uporaba ženske jezikovne rabe v slovenščini moške izključuje. Če namreč zgoraj zapisani stavek pretvorimo v žensko jezikovno različico: "Slovenke bodo na volitvah izvolile predsednico, ki jim obljublja največjo varnost med vsemi kandidatkami" —, izjavo avtomatično razumemo kot izjavo, ki moških ne vključuje. Moških v tej izjavi preprosto ni. So izbrisani (Godina, 2018).

Ta povezava je mnogokrat ponazorjena tudi na primeru oseb, ki se ne identificirajo z binarnim spolnim sistemom.

4.3.2 Argument »jezik je trivialna skrb«

Kot je opazila Blaubergs (1980, str. 139), so nekateri nasprotniki oz. nasprotnice sprememb seksističnega jezika ubrali nekoliko drugačno pot, pri kateri niso zanikali seksističnosti jezika, so pa vztrajali, da so naporji za odpravo seksizma v jeziku strateška napaka. Tudi pri tem najdemo predpostavko o tem, da med družbo in jezikom ni povezave. Ta argument je bil navadno sestavljen iz dveh

komponent: 1) iz prepričanja, da bi vključitev jezika med druge vidike seksizma škodila zaznavanju resnosti drugih krivic, ki se dogajajo po svetu (vojne), 2) iz prepričanja, da bi se moral feminizem osredotočati na bolj pomembne oblike seksizma, ki jih najdemo v družbi (ekonomska neenakost žensk, nasilje nad ženskami itd.). Iz tega lahko sklepamo, da so posegi v jezik torej videni kot nepotrebni, saj ne bodo pripomogli k izboljšanju položaja žensk v družbi. Takšni naporji so videni kot trivialni, povzročeni od ljudi, ki »nimajo početi kaj bolj pametnega« (Dzwonkoski, 1979, str. 17).

V analizi sva našli številne primere, ki jih lahko uvrstiva v to kategorijo argumentov. Prvi del argumentov predvsem posredno izpostavlja mnenja, da jezik ne vpliva na družbeni položaj žensk in moških. Ti argumenti so navadno napisani v obliki, v kateri pišejo cinično/dvomljivo o tej povezanosti in o ljudeh, ki v to povezavo verjamejo, vendar na način, da iz same izjave ni vedno povsem jasno razvidno, da gre za dvom, se pa kaže to v kontekstu oz. konotaciji preostalega dela vsebine prispevka. Tako najdemo dvom v izjavah: »S tem naj bi bila polagoma odpravljena nominalna neenakopravnost med spoloma« (Blažič, 2018). »Tako rokohitrsko odločitev, s katero naj bi iz jezika izgnali patriarhat« (Plahuta Simčič, 2018a); »Ampak tudi zato, ker gre za zapis nekoga, ki je s poštenim namenom dvignil roko za rešitev, ki je vse kaj drugega od tistega, kar sam misli, da je — korak k krepitvi enakopravnosti« (Godina, 2018).

Avtorji in avtorice se od izjav distancirajo tudi z rabo navednic: »Zgolj zaradi formalne 'uravnoteženosti zastopanosti spolov' bo torej senat fakultete vsaka tri leta spreminjal (menjaval) svoje temeljne uradne listine« (Kristan, 2018); ali pa neposredno: »[Filozofska] fakulteta pa k večji enakopravnosti ne bo prispevala ničesar« (Marinčič, 2018); »Posledično lahko sklepamo, da tudi ni direktne povezave med družbenimi razmerji, ki slonijo na biološkem spolu, in med kategorijo slovničnega spola v jeziku« (Marvin, 2018); »Očitno ženske potrebujejo ogorčene senatorje (oprostite, senatorke), da jim razložijo, kako so bile z nevtralno rabo pravzaprav ves čas zatirane« (Istenič idr. 2018); »Toliko o 'borbi za ženske pravice', kamor zagotovo sodi tovrstna novotarija diskriminatorno občutljivih« (Čuden Rebula, 2018).

Ker je cilj 'preprečiti' jezikovne spremembe, je v ospredje postavljena predvsem skrb za 'resnične' probleme neenakosti v družbi, ki jih priznava večina in

meni, da je treba predvsem v zvezi s tem nekaj ukreniti. Sem sodi dobesedno citirano mnenje Davida Movrina, ki pravi,

da je enakost možnosti problem in da ima slovenska družba tu ogromno hipotek, s katerimi se bo treba resno ukvarjati /.../, vendar ne z /.../ ukrepi, ki dišijo po Orwellu. Pri jeziku včasih uspeš s tehtnico in skalpelom, s krampom in dinamitom le redko (Movrin v Plahuta Simčič, 2018).

Tudi Marka Crnkoviča (2018a) »ne motijo prizadevanja za socialno in spolno pravičnost. To naj kar bo. Bolj me moti, da se ljudje delajo neumne in razumejo jezik dobesedno«. Prisotno je tudi mnenje o nepotrebnosti jezikovnih sprememb ali, kot pravi Blažič (2018), ukvarjanje z »imaginarnim reševanjem prav tako imaginarnih problemov«. Najprej naj bi torej spremenili družbo, temu bi sledile tudi spremembe v jeziku, oziroma kot pravi Renata Šribar (2018): »Prenova razmišljanja naj bo pred prenovo jezika.«

Po drugi strani je prisotno tudi nasprotno mišljenje, tj. da naj bi bilo za ženske v ekonomskem in drugem smislu dobro poskrbljeno, vendar pa jim to vseeno ni dovolj:

Ampak čeprav je sama živ dokaz, da ženske niso diskriminirane in se vsaj na tem poklicnem nivoju nima kaj pritoževati, njo vendarle nekaj zmoti. Zmoti jo slovnični disclaimer v opombi pod črto: da »v pravilniku uporabljeni moški slovnični spol velja za oba spola. /.../ Ker če nič drugega, jo diskriminira jezik. Ker jezik je vedno, po definiciji kao političen./.../ Gre za socialno modno muho ljudi a la tista senatorka, ki je v kariernem smislu dosegla že tako rekoč vse, samo seksističnega totalitarizma jezika še ni ukinila (Crnkovič, 2018).

Izvor teženj po spremembi jezika naj bi izhajal predvsem iz feminističnih in/ali ideoloških razlogov:

Zagovorniki imajo tako imenovanih humanističnih vrednot sicer polna usta, a ob njihovih neokusnih napačnih alternativah, da so nasprotniki sklepa ohranjevalci »usedlin moškosrediščnega sveta«, poudarjamo, da svobodomiselnost ne pomeni le boja proti običajnim nedostojnostim, ampak tudi proti ideologijam, ki, zavite v tančico naprednjaštva, v enaki meri hlepijo po moči (Istenič idr., 2018).

Njihov namen naj bi bil izživeti vse 'zamere' do moških in moškosti tako, da »iz prav tako različnih razlogov — lastnih težav s socialno-kulturnim spolom, sovraštva do moških, maščevalnosti, neznanja, uporabe in/ali zlorabe ideoloških diskurzov itd. — tovrstne rešitve forsirajo« (Godina, 2018). Tovrstne 'feministične in LBGT fakultetne struje' naj bi bile znane že drugod po svetu: »Povsod prihajajo skupaj s celimi disciplinami, usmerjenimi proti moškim,

navadno v imenu enakosti žensk in drugače spolno usmerjenih, ki da smo v patriarhalni družbi tudi na področju jezika v podrejenem položaju« (Kreč, 2018) Na to opozarja tudi Marvin (2018), ki pravi, »da je pri sprejemanju ideoloških posegov v jezik potrebna še posebna previdnost, saj se nam tovrstna praksa lahko hitro vrne kot boomerang«.

Vendar pa naj te jezikovne spremembe v nobenem primeru ne bi prinesle tudi družbenih sprememb, s čimer se strinja avtorica Štumberger (2018), ki ne verjame, »da bodo take jezikovne spremembe prispevale k boljši družbi, nasprotno – v njih je vedno bolj prepoznavna težnja po izključevanju vseh, ki razmišljamo drugače od trenutnega razpoloženja odločevalcev« (Štumberger, 2018). Ta smer argumentiranja je bila mnogokrat poudarjena, razlog za to pa temelji v odzivu dekana Filozofske fakultete Romana Kuharja (2018), ki v prispevku »Marija Novak, študent slovenščine« (odziv na članek K. Ahačiča »Janez Novak, študentka slovenščine«) piše: »Popolnoma jasno je, da tovrsten sklep ne bo odpravil spolne diskriminacije. Vendar so pomembna tudi simbolna sporočila.« To je postala ena najbolj povzemanih izjav nasprotnikov in nasprotnic sprememb, tudi kot zagovor njihovih stališč.

Nenazadnje najdemo tudi pri nas argument, da takšne spremembe lahko povzročijo samo tisti, ki »se v življenju nimajo kaj pritoževati nad čim bolj pametnim (ali celo motečim) kot nad spolno pristranskostjo jezika« (Crnkovič, 2018), pri čemer je njihov govor označen kot »feministično, političnokorektnostno nakladanje kulturno razvajenih« (Crnkovič, 2018), ob hkratnem zanižanju celotnega termina spolno občutljive rabe jezika, ki, kot pravi Crnkovič (2018), »ne obstaja«, saj gre samo za »sociolingvistični bullshit občutljivih« (Crnkovič, 2018) O 'bolj pametnem početju' senata se sprašuje tudi Kristan (2018): »Ali senat FF res nima pametnejšega dela kot periodično triletno spreminjanje svojih pravnih in administrativnih aktov?«

4.3.3 Argumenti »svobode govora/neupravičene prisile«

Blaubergs (1980, str. 139) pojasnjuje, da obstaja med argumenti tudi niz takšnih, ki popolnoma zaobidejo vprašanja veljavnosti in pomena predlogov za spremembe v jeziku in se namesto tega osredotočajo na trditve, da zagovorniki oz. zagovornice sprememb s svojimi dejanji (navadno v obliki smernic za neseksistično rabo jezika) grozijo ali silijo druge, da spremenijo jezikovno

rabo. Smernice so tako označene tudi kot oblika cenzure (Kingston in Lovelace, 1977). Onemogočanje izražanja z vsemi možnostmi, ki jih jezik ponuja, vidijo, kot da jim je odvzeta pravica do svobode govora. Težišče teh navedb je na zagovornikih in zagovornicah sprememb in ne na jeziku, ti pa so opisani kot odklonski, njihovi predlogi so navadno tarča posmeha, medtem ko so njihove taktike opisane kot neprimerno prisilne (Blaubergs, 1980, str. 139).

Glede na to, da sva spremljali odzive, ki so zavračali uvedbo ženske oblike kot generične v pravnih aktih FF UL, in da gre pri tem za jezikovno spremembo, ki je nekoliko bolj specifična kot uvajanje ali spreminjanje obstoječih besed, ni nenavadno, da sva največ odzivov našli ravno med argumenti, ki takšen ukrep vidijo kot »nedopusten totalitaren (in nedosleden!) poseg v jezik« (Istenič idr., 2018), tudi »poseg v sámo jedro slovničnega ustroja slovenščine, ki je huda sprememba toka, radikalen ukrep, nasilje nad jezikom in eden najbolj avtoritarnih jezikovnih ukrepov v zadnjih desetletjih, če ne stoletjih« (Ahačič, 2018).

Našla so se tudi mnenja, da gre za »zapovedovanje jezikovne rabe« (Ahačič, 2018; Šokić, 2018), tudi »vsiljevanje drugim, da bi ženske naslavljali z moškimi oblikami in moške z ženskimi oblikami« (Novak, 2018), oz. »siljenje v drugačno, nedomačo, nenaravno rabo, ki je nismo vajeni« (Crnkovič, 2018a) Poudarjalo se je tudi, da »Jezik ne prenese revolucionarnih dekretov« (Novak, 2018) ter da se »medsebojnega spoštovanja in pravičnejše družbe se ne gradi na pravilnikih« (Ahačič, 2018). Šribar (2018) dodaja, da »/t/a jezikovni ukrep postavlja v ambivalentno luč slovnični ženski spol s svojo generično izvedbo zaradi nelegitimnosti (in nelegalnosti?), agresivnosti in nepotrebnosti geste ter njene 'spektakularnosti', 'humornosti'«.

Nekateri so šli še dlje in ponovno povezovali iniciative za spremembe z nečim, kar Janez Dular (v K. H., 2018) imenuje

zletavost v duhu teorije spola oziroma /.../ nov sunek aktivizma feminističnega in LGBT-ovskega lobija v javnem vzgojno-izobraževalnem sistemu, tudi načrtno vsiljevanje teorije spola in s tem povezane ideologije v akademski prostor (Šokić, 2018).

Nekateri so videli sklep senata FF UL kot »radikalno feministični ekstrem politične korektnosti brez precedensa« (Crnkovič, 2018). To naj bi vodilo »v kaos in anarhijo«, kot je dogajanje komentiral psihoanalitik Roman Vodeb

(v Šokić, 2018). Ukrep je bil viden tudi kot »vsiljevanje tujih idej v jezik in družbo« (Kreč, 2018), katerega namen je »sfsorsirati nova slovnicična pravila, nov jezikovni bonton, nove jezikovne navade« (Crnkovič, 2018). Uporabljene so številne prisposode z orwellovsko distopijo.

Pri tem je velika večina prispevkov izražala svoje neodobravanje kar v naslovu in/ali podnaslovih. Pri večini gre za norčevanje: npr. *Ženska misli, da je reducirana na fusnoto* (Crnkovič, 2018); *Romana Kuharica: AKADEM-SKI ŽENSKI SPOL* (Romana Kuharica v Demokraciji, 2018); *Transspolnost na »filofaksu«: Študentka Janez Novak, padli ste na izpitu pri profesorici Božo Repe!* (Štumberger, 2018); *Maja in Janez sta študirali* (Ahačič, 2018); *Janez Novak, študentka slovenščine. Bodo v pravnih aktih Filozofske fakultete naslednja tri leta le študentke in profesorice?* (Ahačič, 2018); *Odpravljaj naj bi seksizem, zbuja pa neslane kvante* (Plahuta Simčič, 2018); *Na Filozofski fakulteti bodo začasno pozabili na moški spol* (Dominko, 2018), *SAZU o izključni rabi ženskega spola: »Jaz sem tri tisoč let stara pesnica.«* (Uredništvo Portal PLUS, 2018) itd. Pri nekaterih odzivih gre za odkrito negativno vrednotenje: *Ljubljanska Filozofska fakulteta s feministično ideologijo nasilno nad slovenski jezik* (Kreč, 2018); *Feministična ideologija še naprej zastruplja univerzo: Po Filozofski fakulteti so ženski spol vnesli tudi v akte FDV!* (H. M., 2018); *Gejevski dekan filozofske fakultete prepovedal moški spol* (Šokić, 2018) itd.

Tarča kritik in posmeha so bili konkretni izvajalci in izvajalke tega ukrepa, torej profesorji in profesorice FF UL oz. FF UL. Ta je tako označena kot »kotišče prevratniških idej« (Plahuta Simčič, 2018a), ki ji je »bolj kot za samo materinščino mar za propagiranje osebnih agend nekaterih članov senata in širjenje ideologije teorije spola« (Šokić, 2018). Profesorji in profesorice so videni kot »predlagatelji 'zmešnjave'« (Kristan, 2018). Večkrat se oznanja tudi razočaranje nad »profesorji in še posebej dekani intelektualci širokega miselnega diapazona« (Crnkovič, 2018), ki se danes »borijo za pravice že tako ali tako privilegiranih« (Crnkovič, 2018) Njihove argumente v prid ukrepu zavračajo kot »neprepričljive« (Kristan, 2018) in utemeljene na nepoznavanju jezika, kot pravi Ahačič (2018): »Morda so avtorji predloga izhajali iz domneve, da je knjižni jezik tako ali tako stvar dogovora in da zato posegi v sistem niso nič usodnega.«

Nekateri komentarji so tudi izrecno usmerjeni proti senatorki,² ki naj bi sprožila te spremembe:

Ne bom ugibal, kaj in na kateri katedri predava ta senatorka. Filologinja po mojem ni, ker bi sicer vedela, da jezik funkcionira po načelu ekonomičnosti in da lahko z manj povemo več. Da kot pisci in govorniki, niti kot naslovniki nočemo izgubljeni časa z eksplicitnim naštevanjem oz. z branjem in poslušanjem delov celote. Da je jezik najprej orodje, šele potem moda ali makeup (Crnkovič, 2018).

Veliko negativnih oznak je dobil predvsem dekan Filozofske fakultete (razvidno že iz prej izpostavljenih naslovov člankov), v Demokraciji najdemo celo 'pesem', v celoti posvečeno posmehu in žalitvi dekana in jezikovnega ukrepa, ki nosi naslov *Romana Kuharica* (kot ženska oblika imena in priimka dekana) in v ospredje postavlja njegovo spolno usmerjenost (Romana Kuharica, 2018). Nenaklonjenost zagovornikom in zagovornicam sprememb pa je vidna tudi po načinu predstavitve teh oseb v članku, kjer so jezikoslovci in jezikoslovke (navadno) predstavljeni s polnimi strokovnimi nazivi (»Kozma Ahačič, jezikoslovec, ki iz slovenščine dela zaveznika, za kar je postal tudi Delova osebnost preteklega leta« (Plahuta Simčič, 2018)), medtem ko so zagovorniki oz. zagovornice predstavljeni predvsem zelo neprofesionalno in v povezavi z njihovo spolno usmerjenostjo, npr. »dekan je znan LGBT aktivist Roman Kuhar« (Dominko, 2018); »Gejevski dekan filozofske fakultete prepovedal moški spol, do njega kritičen psihoanalitik Vodeb« (Šokić, 2018) in tudi drugi podporniki in podpornice tega sklepa: »Novico o tem je preko družabnega omrežja Twitter pozdravila Barbara Rajgelj, aktivistka za pravice gejev in lezbijk« (H. M., 2018).

Kritikom pa je bil izpostavljen tudi sam ukrep, in sicer v obliki posmehovanja in hkratnega 'strašenja', v kakšno rabo naj bi ta ukrep vodil. Primeri so številni, zato jih navajava le nekaj:

Kako se pri molitvi Očenaša v ženskem samostanu izgovarja tisti odlomek o odpuščanju svojim dolžnikom? Kdo tedaj odpušča – mi ali me? Sestre imajo seveda pripravljen dober odgovor, da ne mislijo samo nase, temveč na vse kristjane, ne glede na spol. Torej jasno: mi (Dular v K. H., 2018)

»Maja in Janez sta študirali.« »Dekanja in senat sta se strinjali.« »Profesorja in študentka so prišle k dekanji.« »Hujša kršitev študentke je dajanje lažnih podatkov z namenom, da bi

2 V medijih se je pogosto omenjala informacija, da naj bi bil celoten sklep sprejet na podlagi izjave senatorke, ki je opozorila na to, da je v tovrstnih dokumentih ženska vedno mišljena le kot opomba.

neupravičeno okoristila sebe ali katero drugo.« – To so samo primeri izbranih povedi, ki bi po novem veljale za pravilne (Šokić, 2018).

V pravnih dokumentih Filozofske fakultete bodo po novem le študentke in profesorice, v ženski obliki bodo naslavljali tudi vse Filipe, Jakobe, Marke, Petre in tako naprej. Očitno tudi dekana ne bo motilo, če se bo pod pravni akt podpisal, da je zadevo odobrila dekanja Roman Kuhar (Dominko, 2018).

Nekatere izjave so bile popolnoma absurdne:

Kdo bi vedel, morda nas vse ob vsej norosti takšnih sklepov kmalu čaka ugotovitev, da smo diskriminatorni tudi do drugih samostalnikov in moramo zato vsem samostalnikom moškega spola v imenu enakosti poiskati žensko različico (npr. kozarec → kozarčnica?)!?! (Kreč, 2018).

Morda pa bo ob tem grotesknem mešanju biološkega, družbenega in slovničnega spola naslednji korak ugotovitev, da je moški spol npr. samostalnika lestenec problematičen in si lahko obetamo tudi lestenko? Upava, da s tem pravičniški gnadi nisva dala nove ideje (študenta v Blažič, 2018).

Konkretno zavajanje oz. strašenje je bilo vidno tudi z oznanjanjem: »Na 'filofaksu' bodo torej vsi kmalu ženskega spola« (Štumberger, 2018), o tem, da bo »transspolnost /.../ tudi formalno in institucionalno dobila prvo potrditev na ljubljanski univerzi« (Štumberger, 2018) in da »/n/ismo torej daleč od preganjanja ljudi, ki drugih ne bodo nazivali v poljubnih množicah spolnih oblik« (Kreč, 2018).

Po drugi strani pa so bili nekateri prispevki tudi žaljivi, saj obravnavajo to jezikovno novost kot »bolno idejo, pri kateri gre /.../ te popadke pripisati revolucionarni mentaliteti nekaterih feministično usmerjenih visokošolskih učiteljic«, sama praksa pa naj bi bila »izrojena« (Blažič, 2018).

Uredništvo Portala PLUS (2018) ukrep označi kot »norost« in »provokacijo Filozofske fakultete« (Uredništvo Portal PLUS, 2018). Sam proces spreminjanja generične oblike v žensko je označen kot »histerija ukinjanja moškega spola« (Uredništvo Portal PLUS, 2018), ki je nastal »avtoritarno« in je povzročil, da so »tudi na jezikovnem nivoju pohodili moško manjšino, pri čemer gre za vsiljevanje /.../ družbene enakosti preko ženskih slovničnih oblik« (Kreč, 2018).

Pri tem pa avtorji in avtorice teh prispevkov tudi neposredno opozarjajo (pri sklicevanju na kanadskega profesorja Jordana Petersona), da

gre ob tem na eni strani za kršenje pravice do svobode govora in vsiljevanje ideologije, neupoštevanje takšnih aktov pa je na drugi strani tretirano kot sovražni govor in diskriminacija (Kreč, 2018).

Kritiki in kritičarke navajajo, da bi bile lahko rešitve boljše, redko kdo pa omenja, katere.

4.3.4 Argumenti »jezik ni seksističen«

Ta skupina argumentov proti spreminjanju seksističnega jezika se ukvarja predvsem z vprašanjem, ali sploh obstaja seksistični jezik. Nekateri od teh argumentov se osredotočajo na neseksistično naravo moške generične oblike, če njihovi uporabniki ali uporabnice nimajo pri tem seksističnih namer, medtem ko se drugi osredotočajo na domnevno napačno razlago teh izrazov ali njihovih pomenov, ki jo ponujajo zagovorniki in zagovornice sprememb. Edini problem generičnosti moške oblike je lahko torej v tem, da je ta napačno interpretirana (Blaubergs, 1980, str. 140).

V slovenskem primeru zelo podobno trditev najdemo v Crnkovičevem zapisu (2018): »Ni jezikovna raba tista, ki je spolno občutljiva. Spolno občutljive so feministke.« Nadaljuje, da je napačna razlaga Slovencev in Slovenk o seksistični rabi jezika tudi namerna:

Tako kot se Francozi delajo Francozinje — kot da ne bi prekleto dobro vedele, da je pač odvisno od konteksta, ali »homme« v francoščini pomeni »človek« ali »moški« —, se tudi Slovenci delajo Slovenke in mahajo s travmatičnim »občutkom nenagovorjenosti«, če jim rečeš »profesorji« (Crnkovič, 2018a).

K napačnemu razumevanju »vloge, ki jo slovnični spol igra v družbenih razmerjih«, naj bi pripomogel tudi termin 'spol', ki je v slovenščini uporabljan »za označevanje biološkega in slovničnega spola« (Marvin, 2018).

Kot je možno zaslediti pri Crnkovičevih komentarjih (2018a), se pogosto tudi pri drugih opozarja na izmišljen občutek diskriminiranosti v jeziku oz. jezikovne nenagovorjenosti/nevključenosti zaradi rabe moške oblike kot generične. Kot pravi Marvin (2018): »Prav pri nevtraln rabi nastopi za nekatere problem, saj moški nevtralni spol nekateri čutijo kot nevključujoč do žensk in so mnenja, da je potrebno jezik popraviti, da bo zadovoljil vse govorce in govorce.«

Predvsem pa je ta argument v rabi v obliki, kjer je z navednicami označeno mnenje zagovornikov in zagovornic sprememb, s katerim avtor ali avtorica izkaže distanco do teh mnenj (saj naj ne bi bile pravilne):

/S/o prepoznali »diskriminatorno naravo uradne veljavne norme«, ki v uradnih aktih fakultete omenja zgolj moški spol, ne pa tudi ženskega. Zato so v interesu »uravnoveženosti zastopanosti spolov« senatu fakultete predlagali, »da bodo pravni in administrativni akti FF v naslednjih treh letih žensko slovnično obliko uporabljali v generičnem, nezaznamovanem smislu (Kristan, 2018).

V povezavi s tem se pojavljajo tudi številni poskusi dokazovanja, da ljudje, ki vidijo moško obliko, kot izključevalno, temeljijo na napačnih interpretacijah te oblike:

Če še enkrat zapišem primer, ki sem ga preverjala tudi na terenu. Stavek: »Slovenci bodo na volitvah izvolili predsednika, ki jim obljublja največjo varnost med vsemi kandidati« razumemo kot izjavo, ki se ne nanaša samo na moške: volili namreč ne bodo samo Slovenci, ampak tudi Slovenke, pri tem pa stavek ne izključuje možnosti, da bo izvoljena kandidatka in ne nujno kandidat. Itd. Moška oblika za oba spola ne izključuje žensk (Godina, 2018).

Avtorica nadaljuje: »Uporaba moške oblike za oba spola ne izključuje žensk, kot trdijo te zafrustriranske, temveč jih avtomatično vključuje« (Godina, 2018). Vendar pa, kot pravi: »Vključuje jih sicer kot nevidne akterje. Kot nevidne subjekte. Kar seveda je mogoče problematizirati« (Godina, 2018).

Po drugi strani pa naj bi z rabo ženske slovnične rabe kot generične, šlo za izključevalen ukrep. Pri tem se pojavljajo mnenja, da naj bi bil s tem ukrepom »doprinos k enakopravnosti /.../ nikakršen, če so vlogi zamenjali in tokrat pač 'zapostavili' moške« (Kreč, 2018). Sprememba torej ne pomeni nove rabe, »ki izenačuje. Ki krepi enakopravnost, ampak naj bi šlo predvsem /.../ za prakso, ki izključuje. Ki enakopravnost slabi« (Godina, 2018). Po mnenju Godine je ta ukrep poskrbel za to, da

bodo ženske diskurzivno, simbolno, socialno itd. stalno vključene — kar so bile tudi že doslej, a kot nevidni subjekti —, moški pa le vsaka tri leta. To pomeni, da sprejeta rešitev pomeni uveljavitev izključevalne, ne pa vključevalne prakse (Godina, 2018).

S tem se strinja tudi Štumberger, ki pravi, da se bo to na jezikovni ravni kazalo »z izključevanjem moških članov skupine« (Štumberger, 2018). Uvedbo ženske generične oblike vidi kot »cinizem«, saj naj bi veljalo (pri čemer citira Olgo Kunst Gnamuš): »Če ženska raznospolno skupino nagovori z obliko za ženski spol, iz nagovora izključi moške člane skupine« (Štumberger, 2018). S tem naj bi šlo tudi za »širjenje praks, ki kriminalizirajo moške« (Godina, 2018). Velik del teh argumentov spada tudi v argument etimologije besed, tukaj smo se osredotočili predvsem na vidik 'izključevalnosti'.

4.3.5 Argumenti etimologije besed oz. historične pravilnosti

Ti argumenti temeljijo na zgodovinskih pomenih specifičnih besed, ki naj bi bili aktualni v določenem obdobju. V tistem času so lahko nosili tudi drugačen pomen, vendar je bil ta pomen 'pravilen' zaradi 'natančnosti' etimoloških podatkov (kot neizpodbitnih historičnih dejstev). Besedno-etimološki argument je specifičen za legitimiziranje moških izrazov kot generičnih. Ti argumenti poudarjajo prepričanje, da če določena raba izrazov v nekem času ni bila generična, tudi danes ni. Skratka, gre za obrambo moške oblike kot nevtralne, nezaznamovane (Blaubergs, 1980, str. 140–141).

V tem sklopu argumentov v slovenskih razpravah najdemo manj etimoloških argumentov, vendar v to skupino štejemo vse, ki nasprotujejo uvajanju novosti zaradi nekakšne historične pravilnosti dosedanje rabe. Sem sodijo mnenja, ki 'izobražujejo' o spolu v jeziku na splošno, z namenom, da bi pojasnili bralcem in bralkam, kako jezikovni sistem deluje na način, da zaradi svojih pravil ne izključuje nikogar. V sklopu teh argumentov najdemo npr. trditve, da je »/s/pol v jeziku /.../ le način, ki ga nekateri jeziki uporabijo za razvrščanje samostalnikov v različne razrede in v splošnem ne odseva biološkega spola« (Marvin, 2018) in legitimirajo ustreznost in nevtralnost moške oblike kot generične, kjer naj bi bilo razvidno, »da jezik glede izbire nevtralnega spola ni diskriminatoren, ampak le izbere najpreprostejšo ali najpogostejšo obliko« (Marvin, 2018), in so »pri raznoslovnih referencah in poimenovanjih /.../ oblike za moški spol vključevalne« (Štumberger, 2018).

Navajajo se tudi starejši viri priznanih jezikoslovcev in jezikoslovk:

V slovenščini se kot nevtralna uporablja moška oblika, ker je najkrajša in morfološko najbolj preprosta, Vidovič Muha (1997). To se lepo vidi pri ujemanju s pridevnikom, kjer je moška končnica ničta, ženska in srednja oblika pa dobita obrazili -a oziroma -o (lep-lepa-lepo) (Marvin, 2018),

tudi za dokazovanje o neustreznosti uvedene jezikovne reforme, tj. ženske oblike kot generične:

Raba ženskega slovnicega spola v pravnih besedilih, ki sodijo med strokovna in znanstvena besedila, ni običajna. Na to opozarja Olga Kunst Gnamuš (1994/5): V strokovnem upovedovanju se pomenska razlika moški – ženska navadno nevtralizira v prid oblik moškega spola: govorec, tvorec besedila, sporočevalec, naslovnik, pisec (Štumberger, 2018).

Obratno prakso vidijo, kot da

dejansko izključuje neko drugo skupino: namreč moške. Z uporabo ženske oblike bodo na FF tri leta moški izključeni. V naslednjih treh letih, ko bodo akti pisani v moški jezikovni rabi, pa bodo vključeni oboji: moški in ženske (Godina, 2018).

Šribar (2018) poudarja, da

ohranjanje značilnosti generičnega moškega spola v novumu, generičnem ženskem spolu idejno ne more pomeniti drugega kot jezikovni seksizem, uperjen proti moškim kot identitetni skupini, ki zaseda na fakulteti omejene statusne in funkcije.

Ta del argumentacije se tesno veže oz. sovпада tudi z naslednjim sklopom argumentov, ki uporablja jezikoslovno stroko za doseganje legitimnosti svojih trditev.

Historično stanje se izpostavlja tudi kot zagotovilo za 'pravilnost' takšne rabe, saj naj bi bil obstoj moškega spola kot generičnega oz. nevtralnega prisoten,

vsaj odkar beležimo obstoj jezika, sama /.../ raba najpreprostejše oblike kot nevtralne oblike pa ni določena preko jezikovne politike (ali proste izbire moških), ampak gre za enega od mehanizmov, ki jih ima na voljo jezik za pokrivanje nevtralnega pomena (Marvin, 2018).

Podobno poudarja tudi Štumberger (2018): »Moški slovnični spol ni trenutna neuravnoteženost, nezaznamovanost slovnične kategorije moškega spola je namreč del slovenskega jezikovnega sistema.« Poudarjeno je, da je jezik, pri tem konkretno moška oblika, »nastajal nereflektirano, spontano kot eden od simbolnih sistemov moškosrediščne družbe in potem dobil obliko slovničnih pravil in formalne leksike«, medtem ko naj bi šlo pri tokratnem ukrepu predvsem za »avtokratsko gesto institucije, ker ni transparentna niti strokovno niti z vidika konsolidacije, tj. uporabnosti v dokumentih, ki so konec koncev zelo različne narave« (Šribar v Vidali, 2018). S tem se nakazuje na to, kar poudari Ahačič (2018) in večkrat ponovijo nekateri mediji: »Še nikoli v zgodovini slovenščine /.../ niso spreminjali slovnice (v najožjem pomenu besede) mimo izkazane realne rabe« (Ahačič, 2018). Štumberger (2018) tudi trdi, da ne pozna v jeziku »nobene tendence po uravnoteženosti rabe moškega in ženskega slovničnega spola, kot jo želi doseči sprejeti dokument« (Štumberger, 2018).

4.3.6 Argumenti »sklicevanja na avtoriteto«

Medtem ko argumenti etimologije besed oz. historične pravilnosti vključujejo sklicevanje na avtoriteto, nekateri raziskovalci in raziskovalke kot enega

glavnih dejavnikov, ki prispeva k seksizmu v jeziku, navajajo normativne priročnike (Gershuny, 1973; Stanley, 1975; Todasco, 1973). Ta perspektiva se ukvarja s slovarji in slovniciami ter pravopisi (kot odrazom ustaljenega jezikovnega sistema) in jezikoslovjem kot glavno avtoriteto ali normo na področju jezika, ki ima pravico določati (predpisovati) jezikovno rabo. Blaubergs (1980, str. 142) poudarja, da so bili ti strokovnjaki in strokovnjakinje tudi najglasnejši pri nasprotovanju vnašanja sprememb v jezik. Ti argumenti se bolj kot na konotativno osredotočajo na denotativno raven besed in stavkov (Parks in Robertson, 1998).

Tudi v primeru slovenskih argumentov najdemo veliko sklicevanja na avtoriteto. Glede na to, da sprejeta jezikovna sprememba ne vpliva na normativne priročnike, sklicevanja na ta element nismo zaznali direktno, smo pa jo prepoznali indirektno, z obtožbami o uvajanju jezikovnih sprememb, ki so »v nasprotju s slovnično normo slovenskega jezika« (Štumberger, 2018). Mnogokrat naletimo tudi na 'opozorila', da se ne smemo »igrati neodgovorno z jezikom«, predvsem pa ne »z aktivističnimi gesli« (Novak, 2018). Pri tem je podpornikom in podpornicam sprememb očitano »nepoznavanje slovenskega jezika«, kot navaja Ahačič (2018) v enem od podnaslovov, saj naj bi

premalo upoštevali nekatere oblikoslovne in skladenjske značilnosti slovenščine (in drugih slovanskih jezikov), pa tudi status Filozofske fakultete kot osrednje slovenske ustanove, ki izobražuje bodoče humaniste, sloveniste in jezikoslovce in ima zato tudi velik jezikovnopolični vpliv (Ahačič, 2018).

Ta izjava je bila večkrat tudi dobesedno citirana.

Avtorji in avtorice slovenskih prispevkov se sprašujejo tudi, od kod ideja za takšen ukrep, ki je poimenovan tudi v obliki »kronskega dragulja idiotizma svetovnih razsežnosti« (Šokić, 2018), pri čemer se najpogosteje pojavlja domneva, da »so rešitev uvozili iz katere od sicer redkih univerz v tujini, ki so sprejele podobne ukrepe« (Ahačič, 2018), vendar jim je namen še vedno neznan: »Pojavljajo se sklicevanja na znanstvene dokaze (katere?) in zadovoljstvo žensk (katerih in zakaj?)« (Štumberger, 2018).

Naslednji sklop argumentov se veže na postopek sprejemanja odločitve o ukrepu. Pri tem v javnosti obvelja predvsem mnenje, da je bila odločitev senata FF UL »sprejeta praktično tajno, brez poglobljenega razmisleka, upoštevanja

zakonitosti slovenščine in njene rabe na inštituciji, ki izobražuje bodoče jezikoslovce« (Kreč, 2018), pri tem naj bi se jim »neznansko mudilo« (Dominko, 2018), ker je predlog sklepa »Senatu Filozofske fakultete posredovala že po enem samem sestanku« (Ahačič, 2018). To naj bi potrdili tudi senatorji in senatorke, ki so »sami opozorili, da so ob obravnavi sklepa imeli kaj malo časa za razpravo in so bili pod pritiskom, številni profesorji na fakulteti pa se bojijo oglasiti na to temo« (Istenič idr., 2018).

Časovna »omejenost« naj bi kazala na to, da »ni šlo za resno lingvistično premlevanje, temveč za ideološko obarvano odločitev« (Šokić, 2018), kar »ni v skladu z načeli sodobne in dialoške fakultete« (Štumberger, 2018), hkrati pa naj bi se predlagatelji in predlagateljice tega ukrepa želeli izogniti kritikam (Blažič, 2018). S tem potrjujejo, da sklep senata »ni bil niti vsebinsko niti formalno domišljen« (Šriбар, 2018), kar naj bi dokazovalo tudi to, da je nastal na podlagi ideje ene same senatorke, kot poroča Plahuta Simčič (2018). Argumenti se mnogokrat vežejo tudi na kritiko zasnovanosti ukrepa, ki bi

padel ne glede na to, iz katerega kota sem ga bolj natančno pogledala: pravnega, strateškega, konceptualnega, formalnojezikovnega, demokratizacijskega glede »prisotnosti« spolov v jeziku, institucionalno-diskurzivnega v okviru rabe jezika na različnih ravneh (Šriбар, 2018).

V primeru slovenskih argumentov lahko opazimo, da je bila konkretna iniciativa za spremembo v jeziku videna kot 'nespoštovanje' norme in avtoritete, ki jo na tem področju predstavljajo jezikoslovci oz. jezikoslovke kot 'čuvajji' jezika. Pojavljajo se komentarji, da

bi koristil premislek kakega jezikoslovca, ki bi povedal, da je knjižni jezik res stvar dogovora, a na ravni slovnice vedno stvar dogovora na podlagi kombinacije realnih rab v pogovornem jeziku, v narečjih ali v starejših besedilih (Ahačič, 2018).

S tem se strinja tudi Marinčič (v Plahuta Simčič, 2018), ki pravi, da »imajo jezikoslovci, avtorji pravopisov, slovnice in slovarjev, več občutka za jezikovno resničnost in več izkušenj z neuspešnimi poskusi normiranja, zato rajši manj tvegajo«.

V splošnem je prisotno mnenje, da /.../ je šlo za akcijo, v kateri jezikoslovci niso imeli dovolj besede (Ahačič, 2018), kajti, kot pravi Ahačič (2018), »dvomim namreč, da bi kak slovenistični jezikoslovec s poznavanjem zakonitosti slovenskega jezika in osnovnim razgledom po slovanskih jezikih ter po doslej napisanem lahko pritrdil tovrstni rešitvi« (Ahačič, 2018). Hkrati pa, kot pravi Crnkovič (2018), tudi

to, da »jezikoslovec ni nobena garancija, da ti kaj takega ne bo prišlo na misel«, pri čemer navaja jezikoslovca Marka Stabeja, ki »zdaj zagovarja uvedbo ženskega spola za nevtralno rabo in pripominja, da brez aktivizma tudi v jeziku ni napredka in celo, da brez aktivizma danes ne bi govorili slovensko!« (Crnkovič, 2018). V tem kontekstu se omenja tudi pomanjkanje javne razprave na to temo.

Ukrep FF UL je bil tako označen kot »napačen in amaterski« (Ahačič, 2018), sam proces spreminjanja jezika pa »nesprejemljiv« (Korošec v Štumberger, 2018), predvsem zato, ker »ne bi smel nastopati s pozicije pravnih aktov« (Ahačič, 2018), v katerih gre za »jezik, ki bi moral biti najjasnejši, ne pa služiti osebnim ideološkim obsesijam« (Istenič idr., 2018).

4.3.7 Argumenti »spremembe so pretežke, nepriročne, nepraktične ali kakršne koli že«

Med vsemi argumenti prvih iniciativ po spremembah v seksistični rabi jezika se najdejo tudi takšni, za katere se zdi, da do neke mere priznavajo seksistične vidike jezika, vendar menijo, da je seksistični jezik nujno (ali vsaj neizogibno) zlo. Ta pristop je podoben argumentu »jezik je trivialna skrb«, ki seksizem v jeziku sicer prepozna, vendar ga ocenjuje kot manj pomembnega v primerjavi z drugimi oblikami seksizma (Blaubergs, 1980, str. 143–144).

Nasprotniki in nasprotnice sprememb, ki zagovarjajo ta argument, menijo, da je spreminjanje jezika zamudno, težko in neprijetno, saj naj bi bila večina izrazov 'pregloboko' vgrajena v jezikovni sistem, da bi jih lahko spremenili. Tega mnenja je bila Lakoff (1975).

Tovrstne 'izgovore' najdemo tudi kot del uvodnih trditev v delih avtorjev ali avtoric, ki s tem poskušajo upravičiti nadaljnjo rabo moške ali generične oblike v svojih delih, pojavljajo pa se tudi kot del nekaterih smernic za neseksistično rabo jezika (Blaubergs, 1980, str. 143–144).

V slovenskih argumentih je glede na to, da so bile spremembe že uvedene, relativno malo takšnih izjav, ki bi v splošnem govorili o hipotetičnih jezikovnih spremembah, se pa omenja predvsem raba podčrtajev, tj. neseksistična alternativa, ki naslavlja tudi spolno nebinarne osebe, kot »naporna in zamudna« (Novak, 2018). Vpeljava podčrtajev, »s katerimi se je ponekod v javni rabi navdušeno onesnaževalo«, kot pravijo Istenič idr. (2018), »so opozorile na

nedomišljenost, nelogičnost in zmedo, ki bi jo tak ukrep povzročil« (Istenič idr., 2018). Poudarjen je tudi proces zamudnosti sprememb z uvajanjem novega pravila o generičnosti v pravne akte vsake tri leta, pri katerih je po Kristanovem mnenju (2018) »za takšno spreminjanje fakultetne zakonodaje potrebno precej časa, nekaj premisleka in ... pameti«, hkrati pa si postavlja tudi vprašanje »razumnosti in učinkov nenehno spreminjajoče se fakultetne zakonodaje« (Kristan, 2018).

4.3.8 Argumenti »uničenje zgodovinske pristnosti in literarnih del«

Zadnji niz argumentov proti spreminjanju seksističnega jezika trdi, da bi sprememba jezika zahtevala ponovno pisanje literarnih del in pomembnih zgodovinskih dokumentov. Takšno ponovno pisanje bi po mnenju zagovornikov in zagovornic teh argumentov uničilo vrednost, pristnost, čistost, eleganco, natančnost napisanih del (Brown, 1976; Kanfer, 1972). Primeri 'norčevanj' iz tega predstavljajo pogosto uporabljane fraze, kot npr.: »What a piece of work is a person« (Brown, 1976).

Povezani argumenti so osredotočeni na 'natančnost' in 'čistost', ki naj bi jih predstavljali tradicionalni moški/generični izrazi (Blaubergs, 1980, str. 144–145). V tem sklopu nisva našli nobenega primera slovenskih argumentov, kar lahko ponovno pripišemo specifičnosti jezikovne spremembe, ki je sprožila javno razpravo in je bila omejena le na pravne akte (in ne zadeva področja literarnih del).

5 RAZPRAVA

Na podlagi primerjave analize mnenj in argumentov v slovenskih spletnih časnikih in portalih na temo uvedbe oblik za ženski spol kot (na nekaj let) izmenjujoče se možnosti za naslavljanje v pravnih aktih FF UL in tujih argumentov po klasifikaciji Blaubergs (1980), sva ugotovili, da se je večina argumentov iz te klasifikacije pojavljala tudi v slovenski razpravi, izjemo predstavlja le zadnji sklop argumentov, ki se sklicuje na to, da bi sprememba seksističnega jezika zahtevala poustvarjanje literarnih in zgodovinskih del. Primerjava argumentov je izhajala iz upoštevanja, da je pri sklepu senata FF UL šlo:

- Za spremembo, ki je bila del internih aktov FF UL (in ne javnega poziva k splošnemu uvajanju tovrstnih sprememb v obliki smernic kot

pri klasifikaciji Blaubergs) in je bila že uvedena (kar pomeni, da samega postopka uvedbe sprememb ne bi mogli preprečiti), zato lahko najdemo veliko več bolj neposrednih in negativnih komentarjev, ki se vežejo tako na zavračanje tega ukrepa, ker v sam postopek ni bila vključena širša javnost (predvsem širša jezikoslovna skupnost), kot tudi na zaničevanje in posmeh do tistih, ki so ukrep podprli, zaradi 'nepremišljenosti' njihovih sprememb in ker ne verjamejo, da lahko to kakorkoli vpliva na položaj žensk in moških v družbi (kar sovpada z argumenti »sklicevanja na avtoriteto«, »jezik je trivialna skrb« in »svobode govora«). Ker so bili ukrepi torej že vpeljani, sva našli manj argumentov, ki bi govorili o težavnosti in kompleksnosti samega uvažanja jezikovnih sprememb.

- Za jezikovno spremembo, ki je bila uvedena v obliki, ki ne zadeva samo spremembe posameznih besed (kot je bil primer pri obravnavanih tujih smernicah), ampak gre za uvedbo dogovora po katerem bi se ženske in moške oblike uporabljale (izmenično) kot generične za vse spole. Zato je več komentarjev, ki poudarjajo trdnost jezikovnega sistema in s tem moški slovnični spol kot generični (argumenti »etimologije besed, historične pravilnosti«), se sklicujejo na 'ideološke' in druge vplive, ki naj bi pripomogli k sprejetju te 'avtoritarne' odločitve (argument »svobode govora«) in takšno rabo označujejo kot 'izključevalno' glede na jezikovni sistem. Ta zadnji argument je posebej zanimiv, saj po eni strani poudarja potrebo po 'spoštovanju' norme, v kateri ima moški slovnični spol vključevalno vlogo, ženski pa izključevalno, po drugi strani pa naj bi ta izključevalnost ženske oblike pripomogla tudi k temu, da se moški sedaj v tem pravilu 'ne bi prepoznali', kar popolnoma zavrača njihov osnovni argument, ki pravi, da med slovničnim spolom in spolom pripisanim ob rojstvu ni neposredne povezave. Na podlagi specifičnosti te jezikovne spremembe najdemo tudi manj argumentov, vezanih na 'medkulturne' primerjave seksističnosti jezika in družbe, oz. argumentov, ki bi skušali dokazovati, da jezik ni seksističen (oz. v tem primeru, da moška generična oblika ni seksistična), saj se osredotočajo predvsem na opozarjanje na obratno smer, tj. da je ženska oblika izključevalna in zato seksistična.

Med najpogostejšimi argumenti so tisti iz kategorij »svobode govora«, »etimologije besed, historične pravilnosti«, »jezik je trivialna skrb« in »sklicevanja na avtoritete«. Tudi ta ugotovitev ni nenavadna glede na omenjeni specifični slovenske jezikovne spremembe, saj je sprožila predvsem veliko kritik na račun 'nesmiselnosti' takšne uvedbe, ki naj bi nastala predvsem zaradi 'nepoznavanja slovenskega jezika' (tudi, ker ni šlo za posvetovanje z jezikoslovci in jezikoslovkami), zato je bilo treba večkrat opomniti na pravila slovenskega jezikovnega sistema in opozoriti na 'prisilne' in 'radikalne' spremembe.

Za lažje razumevanje sva izhodiščnih osem kategorij (Blaubergs 1980) strnili v 3 širša vsebinska izhodišča:

- 1) »Med družbenim in jezikovnim sistemom ne obstaja neposredna povezava« (argumenta 1 in 2)

Medkulturni argumenti in argumenti, ki poudarjajo nepomembnost jezikovnih sprememb, se povezujejo v skupni predpostavki, da ni povezanosti med družbo in jezikom, zato naj bi bili vsakršni naporji za spremembe jezika nepotrebni, saj ne bi vplivali na dejanske spremembe v družbi (Blaubergs, 1980). Ne glede na to, ali govorimo o tem, da seksistični jezik nima prav nobenega vpliva na druge oblike seksizma v družbi (oz. z njimi ni povezan), ali o tem, da je pomembneje ukvarjati se z drugimi družbenimi problemi, ne pa izgubljati čas za 'namišljene' težave, so številne raziskave in teoretične predpostavke, ki to potrjujejo, zavrjene in zasmehovane. Na podlagi tako poenostavljenih kazalnikov, kot so bili predlagani med medkulturnimi argumenti (stanje v enakosti spolov in seksističnost jezika) tudi ne moremo direktno sklepati o sovplivanju družbe in jezika (kar je bil verjetno tudi namen teh argumentov), to pa predvsem, ker te povezave niso enoznačne. Jezik namreč na različne in kompleksne načine odraža in hkrati utrjuje (ne samo spolne tudi druge) neenakosti v družbi, kar se kaže tudi v tem, da imajo nekatere osebe ali družbene skupine (razredne, rasne itd.) večjo veljavo kot druge, hkrati pa so tudi njihove besede, govor in ideje višje vrednotene (Hymes, 1973). Hkrati pa velja tudi obratno, da odnosi moči med družbenimi skupinami neposredno vplivajo na jezikovno (ne)enakost med člani teh skupin. Strinjamo se, da so drugi 'realni' problemi žensk pomembni in jih je treba reševati. Cilj, ki ga zagovorniki in zagovornice sprememb želijo doseči, je le razumevanje, da je tudi jezik pomemben del teh neenakosti, ki jih je treba odpravljati (zapisano v smernicah The

Association for Women in Psychology Ad Hoc Committee on Sexist Language) (AWP Ad Hoc Committee, 1975, str. 16).

- 2) »Spremembe v jeziku imajo velike (negativne) posledice, zato je bolje, da se vanje ne spuščamo« (argumenti 3, 6, 7, 8)

Tudi v tem sklopu najdemo skupno sporočilo, da je kljub temu, da seksizem v jeziku (lahko) obstaja, njegovo odstranjevanje 'prisilno', predstavlja 'nespoštovanje obstoječe jezikovne norme', je tudi 'kompleksno' in v nekaterih primerih 'nemogoče', vpliva pa lahko celo na 'umetno ustvarjanje zgodovine' s ponovnim pisanjem zgodovinskih del. Razlogi za upiranje spremembam v jeziku so tako raznovrstni, temeljijo pa (v primeru slovenskih argumentov) predvsem na posameznikih in posameznicah, ki so na položajih moči in lahko sprejemajo določene jezikovne stile, ker verjamejo, da imajo ti naravno avtoriteto 'pravilnosti'. Vsa odstopanja so zato ne le napačna, ampak pomagajo tudi pri označevanju drugih, ki se na to ne spoznajo. To je bilo dokazano v številnih študijah jezikovnega odnosa do standardnega in nestandardnega govora (Jaspers idr., 2010). Ena najbolj vztrajnih nasprotovanj feministični kritiki jezika, ki je pridobila novo moč v razpravah o »politični korektnosti« (predvsem v 90. letih prejšnjega stoletja), je zamisel, da se glede jezikovnega seksizma ne sme ali ne more ukrepati. Ta naj bi bil utrjen v jeziku že od nekdaj, je le del jezika in poskusi, da bi se ga znebili, so nesmiselni ali celo nevarni. Nasprotniki in nasprotnice pogosto svetujejo feministkam in feministom, da naj bodo potrpežljivi – sčasoma se bo jezik spremenil sam (Cameron, 1998, str. 13). Te spremembe naj bi se dogodile brez zavestne intervencije govorcev (brez človeške manipulacije), kar se povezuje tudi z razlagami, da naj bi se sprememba zgodila 'misteriozno' in v vakuumu, ločeno od ostalih kulturnih, političnih ali osebnih motivacij (Penelope, 1982, str. 846). Vendar pa se jeziki ne razvijajo naravno, temveč so stalna točka boja za sprejetje določenih pomenov (Deutscher, 2005), in čeprav se zdijo reforme, ki se navezujejo 'le na jezik', nepomembne, imajo pomemben vpliv na to, kako se ženske in moški počutijo v družbi. Uvajanje sprememb ni lahko in lahko je celo drago, vendar se dokumenti ves čas spreminjajo, tudi zaradi manj pomembnih razlogov (Mills, 2008, str. 98). Tudi nove besede ali pravila precej zlahka s pogosto rabo preidejo v običajno rabo. Če jezik vodi v nesporazume ali je žaljiv do ljudi, ki jih želimo nasloviti, ne more opravljati

svoje osnove funkcije, tj. biti učinkovito orodje za komuniciranje. Jezik, ki je seksističen, ima tak učinek (Doyle, 1998, str. 149).

3) »Seksistični jezik ne obstaja« (argumenta 4 in 5)

Argumenta, ki trdita, da jezik ne more biti seksističen, saj gre za 'nepoznavanje' jezikovnih pravil oz. njihovo 'napačno tolmačenje', ker so pravila osnovana na zgodovinsko utemeljenem jezikovnem sistemu, dvomita o zmožnosti jezika, da bi lahko deloval neključevalno. Ta sklop se na več točkah povezuje tudi s prvim izhodiščem. Moška generična oblika je po mnenju mnogih feministk in feministov, pa tudi drugih raziskovalcev in raziskovalk jezika in spola ena najbolj zakoreninjenih oblik jezikovnega seksizma (Eckert in McConnel-Ginet, 2003). V zadnjem času je bilo na to temo izvedenih mnogo psiholingvističnih raziskav, ki dokazujejo, da raba moške oblike pri naslavljanju spolno mešanih skupin (v več jezikih) rezultira v semantični dvoumnosti, ki je navadno interpretirana kot nevidnost žensk (Gygax idr., 2012; Gygax, Gabriel, Sarrasin, Garnham in Oakhill, 2009). Z zavračanjem teh trditev nasprotniki in nasprotnice sprememb hkrati zavračajo tudi številne rezultate, pridobljene na podlagi (tudi psiholoških in nevroloških) znanstvenih testiranj (in negirajo povezanost med družbo in jezikom, kot v primeru prvega sklopa). V slovenskem primeru se tovrstni argumenti pojavljajo predvsem v povezavi z moško obliko kot generično. V primeru postavitve ženske oblike v vlogo generične se po mnenju nasprotnikov in nasprotnic jezikovnih sprememb ta avtomatsko spremeni v seksističnega. Vendar ne samo zaradi jezikovnih pravil, ki narekujejo nezaznamovanost moške oblike, ampak ker se v ženski generični obliki moški 'ne prepoznajo', so 'izključeni' in 'diskriminirani'.

Z analizo mnenj sva želeli ugotoviti tudi, kateri argumenti so splošni in jih lahko uporabimo pri apliciranju na kateri koli jezik in kateri se (kulturno, časovno) razlikujejo oz. so jezikovno specifični.

Glede na to, da je bilo mogoče vse komentarje razvrstili v večino kategorij, ki jih navaja tuja literatura, lahko ugotoviva, da je velika večina slovenskih komentarjev kulturno ali jezikovno nespecifična. So pa tudi posebnosti. Medkulturni argumenti so v primeru slovenskih (pretežno) jezikoslovcev in jezikoslovk prisotni zelo redko in še to predvsem na ravni mednarodne primerjave, tj. primerjave določene države in njene uvrstitve na lestvici enakosti spolov in manj na

ravni razlikovanja med narečji. Čeprav tuji argumenti vpeljujejo tudi primerjavo med ženskami in drugimi družbenimi skupinami, ki naj bi bili na podlagi jezika enako oškodovani, se v primeru slovenskih argumentov v tem kontekstu pojavi le primerjava s spolno nebinarnimi osebami, za katerih pravice se potegujejo³ (sodeč po argumentih) tudi sami (oz. se strinjajo z vsemi argumenti, ki so proti ženski generični obliki). Slovenski argumenti, ki trdijo, da je jezik trivialna skrb, zajemajo vse kriterije tujih argumentov, vendar se najbolj povezujejo s splošno predpostavko argumenta, da jezik ne vpliva na družbeni položaj žensk in moških. Pri tem je močno poudarjeno, da so težnje po spremembah v jeziku predvsem ideološke (oz. konkretno, feministične) in so močno kritizirane, saj naj bi delovale sovražno (do moških) in se zaradi svoje 'pristranskosti' ne bi smele vpletati v jezikovne zadeve. Pri tem so predvsem močno izpostavljene težnje po namernem izključevanju in diskreditaciji moških. Tendenca nasprotovanja konceptu enakosti spolov, je velika posebnost slovenskih odzivov. Gre za poudarjanje, da »fakulteto obvladujejo feministično-gejevski lobiji, tudi leglo feminističnih idej, ki dišijo po avtoritarnosti«, ki na podlagi ideološkega »izenačevanja spolov« želiyo uvajati spremembe tudi v jeziku (Vodeb v Šokić, 2018; Dominko, 2018). Spremembe naj bi uvedli na fakulteti,

kjer imajo dekanjo in so vse statute prilagodili ženskemu spolu in na FF UL, ker je njihov dekan gej, je tipičen predstavnik in aktivist legebitrovskega gibanja.

Pri tem gre za opozarjanje na to, da

ideologija v izobraževalnih institucijah nima kaj iskati. Izobraževalne institucije morajo izobraževati, ne pa prati možgane s to ali ono ideologijo. Prihodnost pod LGBT ideologijo pade v kaos, če ne bomo vzpostavili nekega reda, red pa je vedno konservativen, saj ima normo (Vodeb v Šokić, 2018).

Moti jih tudi dikcija v novem ukrepu FF UL, da se sklep nanaša na 'kateri koli spol'. Sprašujejo se: »Kdo je kateregakoli spola?« in trdijo, da

besedna zveza kateri koli spol /.../ omogoča interpretacije, ki niso v skladu s slovenskim pravnim redom, saj zakonodaja pozna le moški in ženski spol, ki sta označena s spolnim identifikatorjem M ali Ž oz. števk 500 ali 505 v enotni matični številki (EMŠO) (Štumberger, 2018).

3 Našli sva argumente, ki so v rabi ženske generične oblike videli izključevanje ne le moških, ampak tudi nebinarnih oseb, po drugi strani pa je mnoge zmotila dikcija, da se sklep nanaša na »kateri koli spol«, s čimer je prišlo v ospredje predvsem neodobranje tudi te vrste opredelitve.

Nekatere izjave avtorjev in avtoric prispevkov so tako zelo seksistične same po sebi in se sklicujejo na argumente, ki nasprotujejo ne samo spremembam v jeziku, ampak širšemu pojmu enakosti oz. tudi enakopravnosti spolov. Včasih delujejo celo obratno, da zaradi velikega nasprotovanja enakosti spolov nasprotujejo čemurkoli povezanemu s tem konceptom. Zanimivo pri tem je, da najdemo tudi veliko takšnih argumentov, kjer se nasprotniki in nasprotnice sprememb sami sklicujejo na enakost spolov, vendar te ne prepoznavajo v povezavi z moško generično obliko, ampak le z rabo ženske generične oblike.

Posebnosti se kažejo tudi v argumentu etimologije besed, saj gre manj za obravnavo etimologije leksike kot za opozarjanje na historično pravilnost, ki deluje kot argument vztrajanja pri tako utemeljenem moškem spolu kot edini možni generični obliki. Argumenti za oba jezika (angleškega, ki temelji na semantičnem spolu, in slovenščine, ki temelji na slovničnem spolu) pa so si podobni v utemeljevanju, da zaradi specifičnosti jezikovnega sistema moška oblika najbolj ustreza kot nevtralna.

Jezik razprave in argumentov je bil odvisen tudi od vrste medija, negativno vrednotenje – tudi z izborom izrazito žaljivih argumentov – se je stopnjevalo glede na konservativnost in politično usmerjenost medija.

6 ZAKLJUČEK

Večina argumentov proti spremembam, ki bi v jezik vnesle manj seksistično rabo, se v tujini pojavlja že v zgodnjih 70. letih kot odziv na prve iniciative feministk in feministov (tudi jezikoslovk in jezikoslovcev). Ti argumenti so, po besedah avtorice Mills (2008, str. 98) predvidljivi, saj se ponavljajo v enaki obliki že od prvih poskusov uvajanja jezikovnih sprememb dalje. Večini teh ugovorov je, kot pravi, mogoče zlahka odgovoriti in so le kazalnik nenaklonjenosti feminizmu.

Kulturne razlike med slovenskimi razpravami 21. stoletja in tujimi pol stoletja prej so sicer vidne v odnosu do jezika, saj je za slovensko obravnavo značilno večje sklicevanje na normo standardnega jezika kot nekaj nespremenljivega, medtem ko je v angleško govorečem svetu takega sklicevanja manj, na kar vpliva več dejavnikov: drugačen odnos do jezikovne norme (normiranje angleškega jezika ni tako 'strogo', kot v slovenščini), sistemske razlike med jezikoma

in različno izražanje spola, stopnja seksizma pa je primerljiva v obeh jezikih. Kljub časovni oddaljenosti petdesetih let podobnost argumentov kaže, da gre bolj kot za odraz nekega časovnega obdobja za splošno težnjo po ohranjanju statusa quo, ki preživi desetletja.

Analiza razprav in argumentacija proti jezikovni intervenciji v prid neseksistične rabe kaže tudi, da je vsaka jezikovna sprememba, četudi interna, bolje sprejeta, če je omogočena javna razprava pred ukrepom, da pa javna razprava ne prispeva k manjšanju nestrpnosti in večji pripravljenosti prisluhniti nasprotni strani. Najbolj skrajna stališča in argumenti niso bili spremenjeni kljub kasnejši javni razpravi in iskanju kompromisov.

Ugotavlja tudi, da je tema spola in jezika v Sloveniji še vedno zelo neznana, kar je razvidno predvsem iz neizvirnosti nekaterih prispevkov, ki so po večini povzemali prve tri objavljene, in iz katerih je jasno razvidno, da avtorji oz. avtorice prispevkov ne razumejo vsebine predloga FF UL, niso seznanjeni s pojmom spolno občutljive rabe jezika, ni jim niti znano, kako je s smernicami in tovrstnimi razpravami v tujini itd. Na podlagi tega se kaže, da je tema v slovenskem jeziku še vedno zelo slabo raziskana. Empirično bi bilo zato potrebno preveriti predvsem percepcijo ljudi pri zaznavanju določenih jezikovnih oblik kot nanašajočih se na vse spole, torej spolno nevtralnih. Analiza slovenske razprave je pokazala, da je v slovenščini kot izrazito obrazilnem jeziku, za spolno nevtralno rabo težko določiti jezikovna sredstva, ki bi bila spolno nepripisujoča; zato bodo nadaljnje rešitve, ki jih bomo iskali za vključujočo jezikovno rabo, vedno družbeni dogovor, ki bo šele s pogosto rabo prinesel tudi neobremenjeno percepcijo generičnosti posameznih (dogovorno) sprejetih jezikovnih sredstev. Dobro počutje in vključenost v jeziku in družbi je v namreč interesu vseh nas, zato je pomembno poiskati skupne rešitve pri obravnavi v prihodnje.

REFERENCE

Ahačič, K. (2018). *Janez Novak, študentka slovenščine*. Dostopno prek:

<https://www.delo.si/novice/slovenija/janez-novak-studentka-slovenscine-54157.html>
(20. 11. 2019).

American Psychological Association (1975). Guidelines for nonsexist use of language. *American Psychologist* (30), 682–684.

- Association for Women in Psychology Ad Hoc Committee on Sexist Language (1975). Help stamp out sexism: change the language! *APA Monitor* 6 (tl), 16.
- Blaubergs, M. (1978). Changing the sexist language: the theory behind the practice. *Psychology of Women Quarterly* (2), 244–261.
- Blaubergs, M. (1980). An analysis of classic arguments against changing sexist language. *Women's Studies Int. Quart.* (3), 135–147.
- Blažič, G. (2018). *Manipulacije s spolno identiteto na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani se nadaljujejo! Sedaj bi radi uvajali že generični ženski spol za vse študente!* Dostopno prek: <http://www.demokracija.si/slovenija/manipulacije-s-spolno-identiteto-na-filozofski-fakulteti-univerze-v-ljubljani-se-nadaljujejo-sedaj-bi-radi-uvajali-ze-genericni-zenski-spol-za-vse-studente.html> (20. 11. 2019).
- Bodine, A. (1975). Androcentrism in prescriptive grammar: Singular “they,” sex-indefinite “he,” and “he or she.” *Language in Society* (4), 129–146.
- Brouwer, D. (1985). Anders, aber gleich? Über die Bildung weiblicher Berufsbezeichnungen im Niederländischen. V M. Hellinger (ur.), *Sprachwandel und feministische Sprachpolitik: Internationale Perspektiven* (str. 132–147). Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Cameron, D. (1998). *The feminist critique of language: a reader*. London and New York: Routledge, Taylor Francis Group.
- Crnkovič, M. (2018). *Ženska misli, da je reducirana na fusnoto*. Dostopno prek: <https://www.vecer.com/zenska-misli-da-je-reducirana-na-fusnoto-6485251> (20. 11. 2019).
- Crnkovič, M. (2018a). *Paradižnik in krompir: Francozi se delajo Francozinje, Slovenci pa Slovenke*. Dostopno prek: <https://www.fokuspokus.si/article/3121?paradiznik-in-krompir-francozi-se-delajo-francozinje-slovenci-pa-slovenke> (20. 11. 2019).
- Čuden Rebula, I. (2018). *Nad zemljo ženskega je le nebo, na njem pa sonce – oboje srednjega spola*. Dostopno prek: <https://www.dnevnik.si/1042831183> (20. 11. 2019).
- Debenjak, B. (2018). *Še o zamenjavi generičnega spola*. Dostopno prek: <https://www.dnevnik.si/1042826465> (20. 11. 2019).
- Densmore, D. (1970). *Speech is the farm of thought*. KNOW, Pittsburgh, Pennsylvania.

- Deutscher, G. (2005). *The Unfolding of Language: An Evolutionary Tour of Mankind's Greatest Invention*. New York: Metropolitan Books.
- Dominko, T. (2018). *Na Filozofski fakulteti bodo začasno pozabili na moški spol*. Dostopno prek: <http://radio.ognjisce.si/sl/202/aktualno/27227/> (20. 11. 2019).
- Doyle, M. (1998). Introduction to the A-Z of non-sexist language. V D. Cameron (ur.), *The feminist critique of language: a reader* (str. 149–154). London and New York: Routledge, Taylor Francis Group.
- Dzwonkoski, P. (1979). Letter to the editor. *The Chronicle of Higher Education*, July 2, p. 17.
- Eckert, P. in McConnell-Ginet, S. (2003). *Language and Gender*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ehrlich, S. in King, R. (1998). Gender-based language reform and the social construction of meaning. V D. Cameron (ur.), *The feminist critique of language: a reader* (str. 164–179). London and New York: Routledge, Taylor Francis Group.
- Fairclough, N. (1989). *Language and Power*. UK: Longman Group.
- Ferrari Stojanović, U. in Štumberger, S (ur.) (2019). *Izražanje spolne nebinarnosti*. Wikiverza. Dostopno prek: [https://sl.wikiversity.org/wiki/Iz-
ra%C5%BEanje_spolne_nebinarnosti](https://sl.wikiversity.org/wiki/Iz-
ra%C5%BEanje_spolne_nebinarnosti) (20. 11. 2019).
- Gastil, J. (1990). Generic pronouns and sexist language: The oxymoronic character of masculine generics. *Sex Roles*, 23, 629–643.
- Gershuny, H. L. (1973). *Sexist semantics: an investigation of masculine and feminine nouns and pronouns in dictionary sentences that illustrate word usage as a reflection of sex-role*. PhD Dissertation. New York: New York University.
- Godina V. V. (2018). *Kako globoko so padli tovarišice in tovariši humanisti na FF*. Dostopno prek: [https://fokuspokus.si/article/3111?=-kako-globoko-so-pad-
li-tovarisice-in-tovaris-i-humanisti-na-ff](https://fokuspokus.si/article/3111?=-kako-globoko-so-pad-
li-tovarisice-in-tovaris-i-humanisti-na-ff) (20. 11. 2019).
- Greer, G. (1971). *The Female Eunuch*. New York: McGraw-Hill.
- Guentherodt, I., Hellinger, M. Pusch, L. F. in Trömel-Plötz, S. (1980). Richtlinien zur Vermeidung sexistischen Sprachgebrauchs. *Linguistische Berichte*, 69, 15–21.
- Gygax, P., Gabriel, U., Sarrasin, O., Garnham, A., in Oakhill, J. (2009). Some grammatical rules are more difficult than others: The case of the generic

- interpretation of the masculine. *European Journal of Psychology of Education*, 24, 235–246.
- Gygax, P., Gabriel, U., Lévy, A., Pool, E., Grivel, M., in Pedrazzini, E. (2012). The masculine form and its competing interpretations in French: When linking grammatically masculine role nouns to female referents is difficult. *Journal of Cognitive Psychology*, 24, 395–408.
- H. M. (2018). *Feministična ideologija še naprej zastruplja univerzo: Po Filozofski fakulteti so ženski spol vnesli tudi v akte FDV!* Dostopno prek: <http://nova24tv.si/slovenija/politika/lfeministicna-ideologija-se-naprej-zastruplja-univerzo-po-filozofski-fakulteti-so-zenski-spol-vnesli-tudi-v-akte-fdv/> (20. 11. 2019).
- Hamilton, M. C. (1988). Using masculine generics: Does generic he increase male bias in the user's imagery? *Sex Roles*, 19, 785–798.
- Hampares, K. J. (1976). Sexism in Spanish lexicography. *Hispania*, 59, 100–109.
- Haugen, E. (1977). 'Sexism' and the Norwegian language. V P. J. Hopper (ur.), *Studies in descriptive and historical linguistics: Festschrift for Winfred P. Lehmann* (str. 83–94). Amsterdam: John Benjamins.
- Hellinger M. in Bußmann, H. (ur.) (2003). *Gender Across Languages: The linguistic representation of women and men*. Volume 3. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Hellinger, M. in Pauwels, A. (ur.) (2007). Language and sexism. V M. Hellinger in A. Pauwels (ur.), *Handbook of Language and Communication: Diversity and Change* (str. 651–684). Berlin: Walter de Gruyter GmbH & Co.
- Hellinger, M. in Schräpel, B. (1983). Über die sprachliche Gleichbehandlung von Frauen und Männern. *Jahrbuch für Internationale Germanistik*, 15, 40–69.
- Henley, N. M. (1989). Molehill or mountain? What we know and don't know about sex bias in language. V M. Crawford in M. Gentry (ur.), *Gender and thought: Psychological perspectives*. New York: Springer-Verlag.
- Houdebine, A. M. (1988). La féminisation des noms de métiers en français contemporain. V G. Kassai (ur.), *Contrastes. La Différence Sexuelle dans le Langage* (str. 39–71). Nice: ADEC.
- Hyde, J. S. (1984). Children's understanding of sexist language. *Developmental Psychology*, 20, 697–706.

- Hymes, D. (1973). Speech and Language: On the Origins and Foundations of Inequality among Speakers. *Daedalus*, 102, 59–80.
- Instituto de la Mujer (1989). *Propuestas para evitar el sexismo en el lenguaje*. Madrid: Instituto de la mujer.
- Istenič, B., Hüll, N., Hüll, N. (2018). *Novorek na FF: ideološke bombončice z orwellovskim posipom*. Dostopno prek: <https://www.dnevnik.si/1042824948/mnenja/odprta-stran/novorek-na-ff-ideoloske-bomboncice-z-orwellovskim-posipom> (20. 11. 2019).
- Irigaray, L. (1995). *Jaz, ti, me, mi. Za kulturo različnosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
- Irigaray, L. (1998). Linguistic sexes and genders. V D. Cameron (ur.), *The feminist critique of language: a reader* (str. 119–123). London and New York: Routledge, Taylor Francis Group.
- Jaspers, J., Östman, J.-O. in Verschueren, J. (2010). *Society and Language Use*. Amsterdam: John Benjamins Publishing.
- K. H. (2018). *Kakor tudi »me« odpuščamo ...?* Dostopno prek: <https://www.druzina.si/ICD/spletnastran.nsf/clanek/kakor-tudi-me-odpuscamo-> (20. 11. 2019).
- Kalverkämper, H. (1979). Die Frauen und die Sprache. *Linguistische Berichte*, 62), 55–71.
- Kariž, Ž. (2018). *Na filozofski fakulteti tri leta le ženski spol*. Dostopno prek: <https://novice.svet24.si/clanek/novice/slovenija/5bod37fa5e265/na-filozofski-fakulteti-tri-leta-le-zenski-spol> (20. 11. 2019).
- Kidd, V. (1971). A study of the images produced through the use of the male pronoun as the generic. *Moments in Contemporary Rhetoric and Communication*, 1, 25–30.
- Kingston, A. J. in Lovelace, T. L. (1977). Guidelines for authors: A new form of censorship? *Journal of Reading Behavior*, 9, 89–93.
- Kreč, T. (2018). *Ljubljanska Filozofska fakulteta s feministično ideologijo nasilno nad slovenski jezik*. Dostopno prek: <https://www.domovina.je/ljubljanska-filozofska-fakulteta-s-feministicno-ideologijo-nasilno-nad-slovenski-jezik/> (20. 11. 2019).
- Kristan, S. (2018). *Žensko-moška zmešnjava na filozofski fakulteti*. Dostopno prek: <https://www.dnevnik.si/1042831352/mnenja/odprta-stran/zenskomoska-zmesnjava-na-filozofski-fakulteti> (20. 11. 2019).

- Kuhar, R. (2018). *Marija Novak, študent slovenščine (odziv na članek K. Ahačiča »Janez Novak, študentka slovenščine«)*. Dostopno prek: <http://www.ff.uni-lj.si/node/11631> (20. 11. 2019).
- Lakoff, R. (1973). Language and woman's place. *Language in Society*, 2, 45–80.
- Lakoff, R. (1975). *Language and Woman's Place*. New York: Harper & Row.
- MacKay, D. G. (1980). Psychology, prescriptive grammar, and the pronoun problem. *American Psychologist*, 35, 444–449.
- Marinčič, M. (2018). *Spol na FF kot desničarska zarota? Kje neki! Kvečjemu akademska ležernost*. Dostopno prek: <https://www.fokuspokus.si/article/3133?=-spol-na-ff-kot-desnicarska-zarota-kje-neki-kvecjemu-akademska-lezernost> (20. 11. 2019).
- Marvin, T. (2018). *Jezik in spol*. Dostopno prek: <https://kvarkadabra.net/2018/06/jezik-in-spol/> (20. 11. 2019).
- McGraw-Hill Book Company (1974). Guidelines for equal treatment of the sexes in McGraw-Hill Book Company Publications. New York.
- Merritt, R. D. in Kok, C. J. (1995). Attribution of gender to a gender-unspecified individual: An evaluation of the people = male hypothesis. *Sex Roles*, 33, 145–157.
- Messner, M. A., Duncan, M. C. in Jensen, K. (1993). Separating the men from the girls: The gendered language of televised sports. *Gender & Society*, 7, 121–137.
- Miller, C. in Swift, K. (1988). *The handbook of nonsexist writing* (2nd ed.). New York: Harper & Row.
- Miller, C. in Swift, K. (1989). *The Handbook of Non-Sexist Writing*. London: The Women's Press.
- Mills, S. (2008). *Language and sexism*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Ng, S. H. (1990). Androcentric coding of man and his in memory by language users. *Journal of Experimental Social Psychology*, 26, 455–464.
- Nilsen, A. P. (1977). Sexism in children's books and elementary teaching materials. V A. P. Nilsen, H. A. Bosmajian, H. L. Gershuny in J. P. Stanley (ur.), *Sexism and language* (161–180). Urbana, IL: National Council of Teachers of English.

- Novak, B. A. (2018). *Moč jezika in jezik moči: o rabi ženskih jezikovnih oblik*. Dostopno prek: <http://www.sazu.si/uploads/files/57fb8d9c9de14adc9ded154d/banovak-mo%C4%8D%20jezika%20in%20jezik%20mo%C4%8Di-izjava%20o%20rabi%20%C5%BEenskih%20oblik-8-DOKON%C4%8CNA.pdf> (20. 11. 2019).
- One, V. (1971). *Manglish*. Pittsburgh, Pennsylvania: KNOW.
- Parks, J. B. in Robertson, M. A. (1998). Contemporary Arguments Against Nonsexist Language: Blauger's (1980) Revisited. *Sex Roles*, 39(5/6), 445–461.
- Pauwels, A. (1998). *Women Changing Language*. London: Longman.
- Penelope, J. (1982). Power and the Opposition to Feminist Proposals for Language Change. *College English* 44(8), 840–848.
- Petersen, P. R. (1975). Bedepiger, styrkvinder og formandinder. *Dansk Sprognævns skrifter*, 9, 53–64. Copenhagen: Gyldendal.
- Plahuta Simčič, V. (2018). *Jezikovna pravda*. Dostopno prek: <http://www.delo.si/mnenja/komentarji/jezikovna-pravda-56080.html> (20. 11. 2019).
- Plahuta Simčič, V. 2018a. *Odpravljaj naj bi seksizem, zbuja pa neslane kvante*. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/slovenija/odpravljaj-naj-bi-seksizem-zbuja-pa-neslane-kvante-55465.html> (20. 11. 2019).
- Plemenitaš, K. (2014). Gender ideologies in English and Slovene. *ELOPE*, 11, 17–29.
- Pusch, L. F. (1984). *Das Deutsche als Männersprache*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- »Romana Kuharica« (2018). *Romana Kuharica: Akademski ženski spol*. Dostopno prek: <http://www.demokracija.si/prejeli-smo/romana-kuharica-akademski-zenski-spol.html> (20. 11. 2019).
- Sabatini, A. (1985). Occupational titles in Italian: Changing sexist usage. V M. Hellinger (ur.), *Sprachwandel und feministische Sprachpolitik: Internationale Perspektiven* (64–75). Opladen: Westdeutscher Verlag
- Schulz, M. (1975). *The Semantic Derogation of Women*. New York: Thorne and Henley.
- Shimanoff, S. B. (1977). Man = human: Empirical support for the Whorfian hypothesis. *Bulletin: Women's Studies in Communication*, 1(2), 21–27.
- Sorrels, B. M. (1978). *The Nonsexist Communicator*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

- Spender, D. (1980). *Man Made Language*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Stanley, J. P. (1975). *Sexist grammar*. Paper presented at the meeting of the Southeastern Conference on Linguistics, Atlanta, Georgia, November.
- Stanley, J. P. (1982). Two essays on language and change. I: Power and the opposition to feminist proposals for language change II: John Simon and the "Dragons of Eden". *College English* (44), 840–854.
- Sunderland, J. (2006). *Language and Gender: An Advanced Resource Book*. London in New York: Routledge.
- Šokić, I. (2018). *Gejevski dekan filozofske fakultete prepovedal moški spol, do njega kritičen psihoanalitik Vodeb: "LGBT-feministična ideologija nima kaj iskati v izobraževalnih ustanovah!"* Dostopno prek: <https://nova24tv.si/slovenija/gejevski-dekan-filozofske-fakultete-prepovedal-moski-spol-do-njega-kriticen-psihoanalitik-vodeb-lgbt-feministicna-ideologija-nima-kaj-iskati-v-izobrazevalnih-ustanovah/> (20. 11. 2019).
- Šribar, R. (2018). *Šale z jezikom in o njem so lahko duhovite, če ga najprej vzamesš zares*. Dostopno prek: <https://www.dnevnik.si/1042825826/mnenja/odprta-stran/salez-jezikom-in-o-njem-so-lahko-duhovite-ce-ga-najprej-vzames-zares> (20. 11. 2019).
- Štumberger, S. (2018). *Transspolnost na »filofaksu«: Študentka Janez Novak, padli ste na izpitu pri profesorici Božo Repe!* Dostopno prek: <https://www.portalplus.si/2729/transspolnost-na-filofaksu/#> (20. 11. 2019).
- Tavard, G. H. (1977). Sexist language in theology? V W. Burkhardt (ur.), *Woman: New Dimensions*. New York: Paulist Press.
- Todasco, R. (1973). Women and the English language. V *The Feminist Writers Workshop, The Feminist English Dictionary*, Vol. 1. Chicago: Loop Center YWCA.
- Toth, E. (1970). How can a woman MAN the barricades? *Women: A Journal of Liberation*, 2(1), 57.
- Trömel-Plötz, S., Guentherodt, I., Hellinger, M. in Pusch, L. F. (1981). Richtlinien zur Vermeidung sexistischen Sprachgebrauchs. *Linguistische Berichte*, 71, 1–7.
- Uredništvo Portal PLUS (2018). *SAZU o izključni rabi ženskega spola: »Jaz sem tri tisoč let stara pesnica.«* Dostopno prek: <https://www.portalplus.si/2771/sazu-o-zenskem-spolu-na-filofaksu/> (20. 11. 2019).
- Van Alphen, I. C. (1985). Eine Frau – ein Wort: Über die Gleichbehandlung von Frauen und Männern und die Konsequenzen für die Berufsbezeich-

nungen im Niederländischen. V M. Hellinger (ur.), *Sprachwandel und feministische Sprachpolitik: Internationale Perspektiven* (str. 123–131). Opladen: Westdeutscher Verlag.

Vetterling-Braggin, M. (ur.) (1981). *Sexist Language. A Modern Philosophical Analysis*. Totowa, N. J.: Littlefield, Adams.

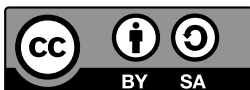
Vidali, P. (2018). *Kako usvajamo »spolno občutljivo rabo«*. Dostopno prek: <https://www.vecer.com/kako-usvajamo-spolno-obcutljivo-rabo-6486796> (20. 11. 2019).

Yaguello, M. (1978). *Les Mots et les Femmes*. Paris: Payot.

(IN)TOLERANT ON GENDER: COMPARISON OF ENGLISH AND SLOVENIAN ARGUMENTS AGAINST CHANGING SEXIST LANGUAGE

With the participation of women in the public sphere and social relations, the need for a cultural transformation arose, which would represent and address both genders. One of the more important questions posed by many feminist linguists during the Second Wave Feminism was how the eradication of linguistic sexism could affect the situation of men and women in society. Many of the opponents of linguistic changes and imposing nonsexist alternatives did not agree with the premise of the interconnection of society and language, and produced numerous arguments. The aim of the article is to present the typical arguments against linguistic changes that appeared in foreign (English-speaking) research in the 1970s, and find parallels with the recent arguments of Slovenian linguists. The aim of the article, as well as a long-term interest, is to better understand the beliefs of the opponents of linguistic changes by identifying and knowing their arguments. We see this as a possible approach to a (potential) collaboration in the future.

Keywords: language, society, sexism, arguments, linguistic change

To delo je ponujeno pod licenco Creative Commons: Priznanje avtorstva-Deljenje pod enakimi pogoji 4.0 Mednarodna. / This work is licensed under the Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International.

<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>